

En undersøgelse af DR's anvendelse af vikingetiden

AALBORG UNIVERSITET

Modul K: Kandidatspeciale

11. semester

Emmanuel Sebit Simon

Studienr: 20205047

Aalborg Universitet

Institut for Politik og Samfund – Historie

Afleveringsdato: 19.12.2025

Vejleder: Ivan Lind Christensen

Specialets omfang: 135.051 tegn

Abstract

In a globalized and historically layered culture, where many features commonly associated with Danishness, such as the Christmas tree from Germany, Christianity from the Middle East, and democracy from Greece, originate elsewhere, the question of what constitutes Danish identity becomes increasingly pertinent. Within this context, the Viking Age occupies a distinctive position in Danish historical consciousness. Narratives of Nordic seafarers who explored and conquered continue to resonate in popular culture and national self-understanding, materializing in markets, museums, archaeological remains, and especially in media representations such as *HBO's Vikings*, *The Last Kingdom*, and *DR's Historien om Danmark*. These retellings underline how the past is continually reshaped to meet contemporary needs for identity and cohesion. Drawing on theories of historical culture as formulated by scholars such as Anette Warring, Bernard Eric Jensen and Jan Assmann, this thesis explores how the Viking Age functions as a site of cultural memory through which Danish history and identity are renegotiated. Against this backdrop, the study investigates the research question: To what extent does Danmarks Radio (DR) contribute to creating a collective memory culture through its representation and dissemination of the Viking Age in the documentaries *Historien om Danmark: Vikingetiden (2017)* and *Togtet (2023)*?

The analysis demonstrates that DR plays a significant role in shaping and reproducing a collective memory culture by framing the Viking Age as a foundational narrative for Danish identity. Through narrative structures, expert authority, material symbols, and explicitly national rhetoric, *Historien om Danmark* constructs a linear, cohesive story of national origins, while *Togtet* revitalizes the Viking Age through experiential reenactment and emotional engagement. Both documentaries employ language and imagery that invite viewers into a shared "we", transforming the Viking Age into a symbolic resource for collective identification. The study concludes that DR does not merely convey historical information but actively participates in the contemporary negotiation of Danishness, thereby serving as a key institution in the production of national historical culture and collective memory.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
Indledning	3
Problemformulering	4
Dansk mediehistorie	4
Public service i Danmark	6
Public service-kontrakten	7
Specialets afgrænsning	8
Specialets struktur	9
Forskningsoversigt	10
Teori	14
Kollektiv erindring	15
Historiebevidsthed og erindringskultur	19
National identitet og forestillede fællesskaber	21
Metode	27
Dokumentargenren	28
Analyse af vikingetiden	31
Samtidens interesse for vikingetiden	32
Dokumentarernes narrator	35
Dokumentarernes struktur	37
Dokumentarernes visuelle markører	39
Dokumentarernes historiebrug	43
Skabelsen af en fælles erindringskultur	45
Konklusion	49
Litteraturliste	51

Indledning

I en globaliseret og historisk sammensat kultur, hvor mange af de fænomener, vi forbinder med danskhed som juletræet fra Tyskland, kristendommen fra Mellemøsten, demokratiet fra Grækenland har alle udenlandsk oprindelse. Derfor bliver det nærliggende at spørge: Hvad er egentlig dansk? I den sammenhæng synes vikingetiden at indtage en helt særlig plads i Danmarkshistorien.

Fortællingerne om de nordiske søfarere, der drog ud for at udforske og erobre, lever fortsat stærkt i både populærkultur og dansk national selvforståelse. Denne fascination af vikingerne kommer til udtryk mange steder. Den mærkes på vikingemarkeder, i museumsudstillinger og gennem de arkæologiske levn, der fortsat vækker nysgerrighed hos både unge som ældre i befolkningen. Men den kommer især til live i medierne, hvor fortiden gøres nærværende gennem fortællinger og billeder, hvor serier som *HBO's Vikings*, *The Last Kingdom* og DR's *Historien om Danmark* viser, hvordan vikingetiden igen og igen genfortælles og tilpasses samtidens behov for identitet og sammenhæng. Spørgsmålet er derfor ikke kun, hvordan vi husker vikingerne, men også, hvorfor vi bliver ved med at bruge dem. Her bliver begrebet historiekultur centralt. Historiekultur handler om, hvordan fortiden fortolkes, formidles og bruges i et samfund, både i forskning, politik, undervisning og populærkultur. Det handler med andre ord om den måde, hvorpå vi som fællesskab giver mening til fortiden. Som blandt andre Anette Warring, Bernard Eric Jensen og Jan Assmann har påpeget, er historiekulturen ikke kun et spørgsmål om at formidle fakta, men om at forstå, hvilke værdier, følelser og formål der knyttes til fortiden. I den forstand kan vikingetiden ses som et erindringssted og et kulturelt symbol, hvor dansk historie og identitet mødes og fortolkes på ny. Medierne spiller derfor en afgørende rolle. De fungerer ikke blot som formidlere af historien, men er aktive aktører der er med til at skabe den måde, vi oplever og forstår fortiden på. Når DR fortæller historien om vikingetiden, formidler de derfor ikke bare fortiden. De deltager nemlig samtidig i en nutidig forhandling af, hvad det vil sige at være dansk. Ved at undersøge DR's rolle som formidler af historien kan man få indblik i, hvordan en moderne og statslig medieinstitution medvirker til at forme vores fælles forståelse af fortiden, og måske endda af os selv. For hvordan bruges vikingetiden egentlig i dansk mediekultur og hvordan påvirker disse fremstillinger vores forståelse af national identitet og fælles erindring?

Det er netop disse spørgsmål projektet vil undersøge gennem følgende problemformulering:

Problemformulering

Er Danmarks Radio (DR) med til at skabe en kollektiv erindringskultur gennem deres fremstilling, og formidling af vikingetiden i dokumentarerne *Historien om Danmark: Vikingetiden* (2017) og *Togtet* (2023)

Dansk mediehistorie

Dansk mediehistorie som forskningsfelt har gennem de seneste årtier gennemgået en markant udvikling, der gradvist har forskudt fokus fra teknologiske og institutionsorienterede analyser til en bredere kulturhistorisk og identitetsorienteret tilgang. Denne udvikling har ikke alene formet den akademiske forståelse af mediernes rolle i Danmark, men også bidraget til den politiske legitimering af public service-institutioner som DR. Gennem centrale værker af Claus Ladegaard, Kirsten Drotner, Charlotte Wien, Gunhild Agger og Klaus Bruhn Jensen kan der tegnes en udviklingslinje, der peger direkte frem mod den medie- og kulturpolitiske regulering, der i dag præger public service-kontrakten for 2023–2026.

Et af de tidligste værker, der varsler denne forskydning i medieforskningen, er Claus Ladegaards *Når medierne spinder historiens tråd* (1993).¹ Ladegaard udfordrer den daværende mediesociologiske tradition ved at argumentere for, at medier ikke blot formidler information, men aktivt skaber historiske fortællinger og dermed påvirker den kollektive erindring. Medierne ”spinder historiens tråd”, som han formulerer det, og fungerer derved som centrale aktører i formidlingen af fortiden til samtiden. Ladegaards pointe udgør et tidligt argument for den senere historiebrugs- og historiekulturelle forskning på hvorfor netop public service-medier bærer et særligt ansvar i forhold til historisk formidling, kulturel repræsentation og demokratisk legitimitet.

Hvor Ladegaard introducerer en historiekulturel forståelse af mediernes rolle, videreudvikler Kirsten Drotner i *Mediehistorier* (2011) denne tilgang ved at placere medier som kulturelle praksisser og historiske aktører.² Drotner argumenterer for, at medier må indgå i kulturhistorien på lige fod med andre samfundsinstitutioner, da de er med til at skabe fælles erindringsrum og forme den nationale selvforståelse. Medier fungerer ikke blot som distributionskanaler, men som meningsdannende praksisser, der deltager i konstruktionen af kulturelle fællesskaber. Denne forståelse har siden haft stor betydning for den danske forskningstradition og bidrager direkte til, at

¹ Ladegaard, C. (1993). *Når medierne spinder historiens tråd*. København: Akademisk Forlag.

² Drotner, K. (2011). *Mediehistorier*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

public service-politikken i dag betoner DR's ansvar for at formidle kulturarv, historiske narrativer og demokratisk dannelse.

Charlotte Wien bidrager til historiografien med en refleksiv analyse af selve medieforskningens udvikling i artiklen *Mediebilledet af dansk medieforskning* (2009).³ Wien identificerer en gradvis syntese mellem humanistiske og samfundsvidenskabelige tilgange i dansk medieforskning, hvor kulturelle, politiske og institutionelle perspektiver i stigende grad integreres. Hendes analyse viser, at forskningens metodiske mangfoldighed og dens dobbelte orientering mod både indholdsanalyse og institutionskritik har været afgørende for, at medieforskningen blev i stand til at analysere public service-medier som komplekse kulturelle aktører. Wien synliggør dermed, hvordan dansk medieforskning omkring årtusindskiftet blev konsolideret omkring et bredere forskningssyn, der netop gør det muligt at forstå DR's rolle i både historisk, kulturel og samfundsmæssig forstand.

Denne udvikling får en yderligere dimension i Gunhild Aggers *Dansk tv-drama: Arvesølv og underholdning* (2005), hvor tv-drama analyseres som identitetsskabende kulturprodukt.⁴ Agger viser, hvordan dansk tv-drama historisk har fungeret som nationalt fællesgods, "arvesølv", fordi genren både underholder og forankrer fælles fortællinger om dansk kultur, historie og hverdag. Hun understreger, at DR gennem sin drama- og dokumentarproduktion har spillet en afgørende rolle i at skabe nationale fortællinger og kollektive referencepunkter. Aggers analyser belyser dermed tv-dramatikken som en central arena for historiebrug og identitetsdannelse i Danmark, og hendes arbejde udgør et væsentligt forskningsmæssigt fundament for politiske forventninger til DR om at formidle dansk kulturarv og historiske fortællinger i en form, der kan samle befolkningen.

Dette forskningsmæssige fundament suppleres af Klaus Bruhn Jensens *Dansk mediehistorie 1995–2015* (2016), hvor fokus rettes mod den strukturelle transformation af det danske mediesystem.⁵ Jensen beskriver, hvordan digitaliseringen omformer offentlighedens struktur, ændrer mediebrugsmønstre og øger presset på public service-institutioner. Hans analyse viser, at public service-mediernes legitimitet i stigende grad er knyttet til deres rolle som stabile kulturelle og demokratiske institutioner i et fragmenteret og globaliseret medielandskab. Jensen tilbyder dermed den strukturelle og politiske ramme, som understøtter forståelsen af DR's funktion i nutiden, hvor

³ Wien, C. (2009). Mediebilledet af dansk medieforskning [Media Images of Media Research in Denmark]. *MedieKultur: Journal of Media and Communication Research*, 25(47), 15 p.
<https://doi.org/10.7146/mediekultur.v25i47.1646>

⁴ Agger, G. (2005). *Dansk tv-drama: Arvesølv og underholdning*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

⁵ Jensen, K. B. (2016). *Dansk mediehistorie 1995–2015* (Bind 4, 2. udg.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.

public service ikke længere blot er en distributør af radio og tv, men en aktør, der skal sikre demokratisk deltagelse, kulturel sammenhængskraft og adgang til fælles dansk kvalitetsindhold.

Disse værker viser, at dansk mediehistorisk forskning over de seneste tre årtier har bevæget sig i retning af en stadig bredere og mere kompleks forståelse af mediernes rolle i samfundet. Denne udvikling leder direkte frem mod de public service-krav, der bl.a. formuleres i kontrakten 2023–2026. Her pålægges DR netop at varetage opgaver, som forskningsfeltet gennem tre årtier har identificeret som centrale: at styrke demokratisk deltagelse, formidle dansk kulturarv, skabe fælles referencerammer, understøtte historisk dannelse og sikre offentlighedens adgang til troværdig information i et digitalt medielandskab.

Public service i Danmark

Henrik Søndergaard (1994) definerer public service som et historisk betinget og normativt begreb med flere centrale dimensioner.⁶ Ifølge Søndergaard indebærer public service, at medieinstitutioner som DR har et ansvar for at levere alsidige og kvalitetsprægede programmer, der betjener hele befolkningen frem for udvalgte nichegrupper. Public service skal fremme borgernes oplysning, kulturelle dannelse og medborgerskab, samtidig med at indholdet forbliver tilgængeligt og relevant for en bred offentlighed.⁷ Søndergaard understreger desuden, at public service er underlagt institutionelle og reguleringsmæssige rammer og, at idealerne kan udfordres af konkurrence og kommercielle hensyn, hvilket kan føre til en modernisering af medieproduktionerne mod mere målgruppe- og seerorienteret indhold.⁸

I antologien *DR og TV2 – i folkets tjeneste?* (Carstensen, Svith & Mouritsen, 2007) fremhæver redaktørerne en mere pluralistisk forståelse af public service. Per Mouritsen identificerer fem overlappende dimensioner: 1) public service som demokratiunderstøttende og -uddannende, 2) det kulturelt udviklende og opdragende public service-begreb, 3) det nationalt-kulturelt integrerende public service, 4) det ”brede” og det ”smalle” public service-begreb og 5) det ny-populistiske public service-begreb i TV2.⁹ Denne flerdimensionelle tilgang anerkender, at public service i praksis må balancere mellem idealer, institutionelle forpligtelser og publikums forventninger og at forskellige aktører kan lægge vægt på forskellige funktioner afhængigt af medieplatform og genre.

⁶ Søndergaard, H. (1994). DR i tv-konkurrencens tidsalder. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

⁷ Søndergaard, H. (1995). Public service i dansk fjernsyn – begreber, status og scenarier. Frederiksberg: Samfundslitteratur., s.5

⁸ Søndergaard (1994), s.20

⁹ Carstensen, M. B., Svith, F. T., & Mouritsen, P. (Eds.) (2007). DR og TV2 - I folkets tjeneste. Aarhus: Ajour., s.28-38

Sammenlignet med Søndergaard fremstår både kontinuiteter og forskelle tydeligt. Begge perspektiver fremhæver mediernes ansvar over for offentligheden og betydningen af alsidighed, kvalitet og institutionel forankring. Søndergaard betoner public service som et relativt monolitisk ideal, hvor oplysning, kultur og dannelse skal prioriteres frem for kommercielle hensyn. Mouritsens flerdimensionelle model illustrerer derimod, at public service kan forstås som et dynamisk felt, hvor demokratiske, kulturelle, nationale, programrelaterede og publikumsorienterede funktioner sameksisterer og i praksis ofte må afbalanceres. Denne forståelse af public service er relevant for DR's public service-kontrakt for 2023–2026.

Public service-kontrakten

Det fremgår nemlig af Mediaaftalen for 2023–2026, også kaldet public service-kontrakten, ”*Samling om frie medier og stærkt dansk indhold*”¹⁰, der repræsenterer et politisk kompromis mellem regeringen og en bred kreds af partier, at DR skal søge at styrke de danske mediers rolle i en digital og globaliseret medievirkelighed. Aftalen placerer dermed DR som en central aktør i bevarelsen og formidlingen af dansk kultur, sprog og demokratiske værdier. Aftalen understreger, at befolkningen fortsat skal have adgang til danskproduceret kvalitetsindhold, der både oplyser, samler og udfordrer danskerne. DR's rolle som public service-institution fremhæves som afgørende for at sikre et fælles nationalt referencepunkt i en mediekultur præget af international konkurrence og digital fragmentering. DR skal derfor levere indhold, der understøtter sammenhængskraften i samfundet. Et centralt element i aftalen er ønsket om at fremme den fælles historiske bevidsthed, som netop er afgørende for at sikre et fælles nationalt referencepunkt. DR forpligtes desuden til at gøre sit arkiv tilgængeligt for offentligheden gennem et udvalgt univers på DRTV og via Det Kongelige Bibliotek. Dette skal give danskerne mulighed for at udforske landets kulturelle og historiske udvikling og dermed styrke forbindelsen mellem fortid, nutid og national identitet. Der lægges samtidig vægt på, at DR skal formidle kunst, kultur og Danmarks kristne kulturarv, og have en bred dækning af både smalle idrætsgrene og indhold om Rigsfællesskabet og Norden. DR skal som følge af aftalen også arbejde målrettet med alsidighed og pluralisme, således flere perspektiver og stemmer kommer til orde i den offentlige samtale. Aftalen afspejler derfor et ønske om, at public service-medier skal være et samlende kulturelt og demokratisk bindeled. I en tid, hvor streamingtjenester ellers mere og mere former den digitale virkelighed, skal DR tilbyde et

¹⁰ Kulturministeriet. (2023, 28. juni). Mediaaftale for 2023-2026: Samling om frie medier og stærkt dansk indhold [PDF]. Kulturministeriet. https://kum.dk/fileadmin/kum/1_Nyheder_og_presse/2023/Mediaaftale_for_2023-2026_Samling_om_frie_medier_og_staerkt_dansk_indhold_-_TG.pdf besøgt 30/10-2025

troværdigt og dansksproget alternativ, der fremmer oplysning, refleksion og deltagelse i demokratiet. DR's public service-kontrakt bliver dermed et redskab til at modvirke polarisering og skabe "fælles referencer" for befolkningen. Endelig pålægges DR et øget ansvar for transparens og digital dannelse. Derudover prioriteres indhold til børn og unge, hvor DR skal tilbyde danskproducerede animationer og lyduniverser, som kan fungere som et kvalitativt alternativ til de internationale platformes kommercielle indhold. Mediaaftalen viser altså, at DR fortsat skal være et nationalt samlingspunkt, der gennem kultur, historie- og nyhedsformidling er med til at skabe og vedligeholde en fælles dansk offentlighed. DR's opgave som public service-medie er ikke blot at informere, men også at engagere og forbinde danskerne gennem et fælles kulturelt og historisk narrativ.

Specialets afgrænsning

Med afsæt i public service-aftalen for 2023–2026 afgrænses undersøgelsen til DR, da netop DR i denne aftale placeres som den primære nationale kultur- og historieformidler i en fragmenteret digital offentlighed. Hvor TV 2 og andre kulturinstitutioner også bidrager til formidlingen af dansk kulturarv, er det DR, der politisk forpligtes til at fungere som et samlende referencepunkt, der skal styrke sammenhængskraften og fremme en fælles historisk bevidsthed. DR forpligtes til at fungere som et centralt dansk samlingspunkt gennem sin formidling af kultur, historie og arkivmateriale og har dermed en unik position til at påvirke den kollektive historie- og erindringskultur. I dette lys bliver DR en særlig relevant case til at undersøge, hvordan samfundsinstitutioner anvender historiske perioder som vikingetiden som symboler på danskhed. Afgrænsningen til DR gør det muligt at analysere den aktør, der mest direkte og systematisk forventes at skabe forbindelser mellem fortid, nutid og national identitet og dermed belyse, hvordan vikingetiden potentielt bruges som et kulturelt og identitetsskabende symbol i dansk offentlighed.

Specialets struktur

Specialet er struktureret således, at det trin for trin opbygger en analytisk og teoretisk ramme for undersøgelsen af Danmarks Radios formidling af vikingetiden og dens betydning for kollektiv erindring og national identitet. Indledningsvis præsenteres en forskningsoversigt, der kortlægger centrale nationale og internationale bidrag til studiet af vikinger i populærkultur og medier. Her placeres specialet i relation til eksisterende forskning i vikinger som kulturelle konstruktioner og i medie- og filmvidenskabelige analyser af vikingerepræsentationer, hvilket tydeliggør specialets videnskabelige position og bidrag. Herefter følger et teoriafsnit, som etablerer specialets begrebslige fundament. Afsnittet redegør for teorier om kollektiv erindring, historiebevidsthed og erindringskultur med afsæt i blandt andre Halbwachs, Nora, Assmann, Warring og Bryld. Derudover inddrages teorier om national identitet og forestillede fællesskaber, herunder Anderson og Böss, med henblik på at belyse, hvordan historiske fortællinger kan fungere identitetsskabende i nationale sammenhænge. Tilsammen danner disse teorier grundlaget for analysen af vikingetiden som et symbolsk og erindringskulturelt fænomen. I metodeafsnittet redegøres der for specialets analytiske tilgang, hvor dokumentargenren står centralt. Her diskuteres dokumentarens særlige formidlingsformer, herunder brugen af narrativ struktur, visuelle virkemidler, autoritative stemmer og iscenesættelse af autenticitet. Metodeafsnittet begrundes desuden valget af *Historien om Danmark: Vikingetiden* (2017) og *Togtet* (2023) som analysemateriale og operationaliserer de analytiske greb, der anvendes i undersøgelsen. Specialets analyseafsnit udgør opgavens kerne og er opdelt i flere delanalyser. Analysen indledes med en undersøgelse af samtidens fornyede interesse for vikingetiden, som kontekstualiserer dokumentarerne kulturelt og historisk. Dernæst analyseres dokumentarernes brug af narrator, herunder fortællerautoritet og institutionel legitimitet, efterfulgt af en analyse af dokumentarernes struktur og dramaturgi. Afsnittet omfatter også en undersøgelse af visuelle markører og æstetiske greb, som bidrager til konstruktionen af autenticitet og identifikation. Afslutningsvis analyseres dokumentarernes historiebrug med fokus på, hvordan vikingetiden aktiveres som et nationalt symbol, og hvordan disse fremstillinger bidrager til skabelsen af en fælles erindringskultur. Specialet afrundes med en konklusion, der sammenfatter analysens væsentligste resultater og besvarer problemformuleringen. Her diskuteres det, i hvilket omfang Danmarks Radio som public service-institution medvirker til at skabe og reproducere en kollektiv erindringskultur gennem deres formidling af vikingetiden, samt hvilke implikationer dette har for forståelsen af national identitet i en senmoderne dansk kontekst.

Forskningsoversigt

Forskningen af vikinger i moderne populærkultur udgør et tværdisciplinært felt, der spænder over medie- og filmstudier, historiedidaktik, kulturstudier og identitetsforskning. Feltet har især udviklet sig siden 1990'erne, hvor både populærkulturel interesse og akademisk opmærksomhed på vikingernes tilbagekomst er vokset markant. Der kan således identificeres tre historiografiske hovedtraditioner i forskningen: (1) analyser af vikinger som kulturel konstruktion i moderne samfund, (2) medie- og filmvidenskabelige studier af specifikke værker og æstetiske formater, og (3) studier der kortlægger spændingsfeltet mellem historisk viden og populærkulturelle forestillinger.

En tidlig og ofte citeret akademisk behandling af vikingernes rolle i moderne kulturel identitetsdannelse er Alexandra Services ph.d.-afhandling *Popular Vikings: Constructions of Viking Identity in Twentieth Century Britain (1998)*.¹¹ Service viser, hvordan vikingerne i det 20. århundrede er blevet mobiliseret som symbolske figurer i britisk nationalkultur, ofte i sammenhænge hvor forestillinger om styrke, autenticitet og nordisk arv er blevet fremhævet. Service argumenterer for, at populærkulturelle vikinger ikke forsøger at rekonstruere historiske realiteter, men i stedet fungerer som identitetsskabende figurer i nationale og sociale fortællinger.

Denne forståelse videreudvikles i samtidsforskningen, især hos Pernille Hermann. I artiklen *The Vikings! Vikinger i populærkultur og kulturel erindring (2017)* undersøger Hermann, hvordan vikingerne fungerer som kulturelle erindringsfigurer, der i populærkulturens billeder, film og tv-serier aktiverer bestemte forestillinger om fortiden.¹² Hermann fremhæver, at populærkulturen i høj grad bidrager til en kollektiv erindring om vikingetiden, som ofte er mere følelses- og stemningsbåret end historisk funderet. Hendes analyse placerer vikingefremstillinger som centrale elementer i moderne mytedannelse og identitetspolitik. Lasse Sonnes tekst *Vikingerne i populærkulturen* arbejder i samme retning og analyserer, hvordan vikingetiden gøres til et oplevelsesunivers, der kombinerer historiske fragmenter med populærkulturens visuelle og narrative logikker.¹³ Sonnes analyse af filmen, *The Viking* (1928), tegneserien *Prins Valiant* (1937) og albummet *Hammerheart* (1990) udgivet af den svenske musikgruppe Bathory, anvendes i *Vikingerne i populærkulturen* som analytiske nedslag, der tilsammen illustrerer, hvordan

¹¹ Service, A. (1998). *Popular Vikings: Constructions of Viking identity in twentieth-century Britain*. University of York.

¹² Hermann, P. (2017). *The Vikings! Vikinger i populærkultur og kulturel erindring*. 16:9. <http://www.16-9.dk/2017/04/the-vikings/>

¹³ Sonne, L. C. A. (2017). *Vikingerne i populærkulturen*. I *Turen går til vikingetiden* (s. 34-35). Politikens Forlag.

vingefiguren i vestlig populærkultur har gennemgået markante transformationer i løbet af det 20. århundrede. Sonnes centrale pointe er, at vikingerne ikke først og fremmest afspejler historisk viden om vikingetiden, men derimod samtidens kulturelle og ideologiske behov, hvor vikingerne fungerer derfor som fleksible symboler snarere end historiske aktører. Sonne konkluderer, at udviklingen fra *The Viking* over *Prince Valiant* til *Hammerheart* viser, hvordan vikingerne gradvist bevæger sig fra at være symbolske repræsentationer af det barbariske ”andet” til at fungere som meningsbærende figurer i nutidens identitetsforhandlinger. Vikingefiguren bliver dermed et åbent og dynamisk kulturelt symbol, der kontinuerligt omformes i takt med samfundets skiftende behov. Denne tradition trækker på kulturteoretisk forskning i historisk bevidsthed og kulturel erindring og understreger, at populærkultur ikke blot ”illustrerer” historien, men er med til aktivt at konstruere historiesyn og historisk identitet i samtiden.

Denne linje videreføres i nyere studie, herunder Jens Pietras' artikel *Vikinger – her, der og allevegne – også i historieundervisningen*, som diskuterer vikingernes synlige og næsten allestedsnærværende plads i museer, undervisning, branding og visuelle medier.¹⁴ Pietras fremhæver, at vikingebilledet i dag i høj grad former unges og offentlighedens forhold til historie, og at populærkulturens billeder fungerer som uløselige dele af kulturel erindring. Denne tilgang understøtter desuden et centralt historiografisk argument. At populærkulturelle vikingefremstillinger i sig selv er væsentlige kulturhistoriske kilder, ikke blot ”fejlagtige versioner” af en historisk virkelighed, men udtryk for kulturelle processer.

Ida Irene Bergstrøms formidrende men analytisk orienterede artikel *Hvorfor er vi så vilde med vikingerne?* (2021) bidrager til at kortlægge årsagerne til vikingernes popularitet i senmoderniteten, herunder trenden mod ”authentic roots” og identitetssøgen i en globaliseret kultur.¹⁵ Teksten hører til i en nyere bølge af kulturforskning, der analyserer nordiskhed (”Nordicness”) som branding, livsstil og kulturel kapital.

En anden central del af forskningen fokuserer på analyser af konkrete film- og tv-produktioner. Her udgør Hadwick og Listers antologi *Vikings and the Vikings: Essays on Television's History Channel Series* (2019) et hovedværk.¹⁶ Antologien repræsenterer en akademisk konsolidering af forskningen

¹⁴ Pietras, J. (2023). *Vikinger – her, der og allevegne – også i historieundervisningen*. RADAR - Historiedidaktisk Tidsskrift, 7(1), 1–31. <https://doi.org/10.7146/rhdt.v7i1.138217>

¹⁵ Bergstrøm, I. I. (2021). *Hvorfor er vi så vilde med vikingerne?*. Videnskab.dk, besøgt. Den 04/12-2025

¹⁶ Hardwick, P., & Lister, K. (Eds.). (2019). *Vikings and the Vikings: Essays on television's History Channel series*. McFarland.

i serien *Vikings* (2013–2020), som på kort tid blev en global kulturel reference. Bidragene undersøger bl.a. seriens brug af historiske kilder, dens visuelle og narrative stil, religiøse tematikker og dens forhandling af identitet, køn og magt. Den overordnede konklusion er, at serien bevidst balancerer mellem historisk autenticitet og moderne, dramatiske virkemidler og at netop denne balance er med til at definere dens globale appel.

Denne type analytiske tilgange uddybes i Margaret Steenbakkers artikel *But in the thunder, I still hear Thor: The character Athelstan as a narrative focal point in the series Vikings*. Artiklen tager udgangspunkt i karakteren Athelstan i tv-serien *Vikings* og analyserer, hvordan han fungerer som et narrativt omdrejningspunkt, hvor centrale tematikker om religion, identitet og kulturel grænseoverskridelse artikuleres. Hendes hovedargument er, at Athelstan ikke blot er en biperson i fortællingen, men derimod en central figur, der gennem serien undersøger mødet mellem kristendom og nordisk hedenskab.¹⁷ Analytisk trækker Steenbakker på narratologiske begreber, særligt begrebet focalization, for at vise, hvordan Athelstan placeres i en mellemposition mellem to verdensopfattelser. Som kristen munk taget til fange af vikingerne bliver han både et objekt for vikingernes fascination og en aktiv deltager i deres religiøse og kulturelle praksisser. Denne dobbelte position gør ham til et spejl, hvori både vikingerne og seeren kan reflektere over forskelle og ligheder mellem kulturerne. Artiklen illustrerer en bredere tendens i feltet. Forskningen går ikke kun efter ”hvad der er historisk korrekt”, men undersøger seriens kulturelle logik og dens serieæstetiske virkemidler.

Robles Delgados monografi *The Representation of Vikings in Cinema and Television* (2025) udgør et af de mest omfattende og systematiske bidrag til forskningen i vikinger som et medie og et kulturelt fænomen. Værkets hovedsigte er at analysere, hvordan vikingerne er blevet repræsenteret i film og tv fra det 20. århundrede frem til i dag, og hvordan disse repræsentationer afspejler skiftende samfundsmæssige, politiske og kulturelle behov. Delgado placerer sig eksplicit i krydsfeltet mellem mediehistorie, kulturstudier og historiebrug, og han betragter vikingefiguren som et fleksibelt symbol, der konstant omformes i relation til samtidens identitetsdiskussioner.¹⁸ Et centralt bidrag i monografien er Delgados opgør med forestillingen om, at populærkulturelle fremstillinger af vikinger primært er misrepræsentationer af den historiske virkelighed. I stedet

¹⁷ Steenbakker, M. (2021). “But in the thunder, I still hear Thor”: The character Athelstan as a narrative focal point in the series *Vikings*. *Religions*, 12(3), Article 203. <https://doi.org/10.3390/rel12030203>

¹⁸ Delgado, A. R. (2025). *The representation of Vikings in cinema and television: Epic and barbarism on screen*. Routledge.

argumenterer han for, at disse fremstillinger bør analyseres som meningsskabende praksisser, hvor fortiden bruges aktivt til at artikulere nutidige værdier, konflikter og selvforståelser. I monografiens konklusion argumenterer Delgado for, at vikinger i film og tv i dag fungerer som globale erindringssymboler. Vikingetiden er et kulturelt reservoir, hvor forskellige samfund kan hente betydning og identitet, ofte uden direkte historisk præcision, men med stærk symbolsk kraft. Vikingefiguren i moderne mediekultur handler primært ikke om fortiden, men om nutidens behov for mening, identitet og kontinuitet. Dermed bliver vikingerepræsentationer et tydeligt eksempel på, hvordan populærkultur fungerer som en central arena for historiebrug.

En særlig retning indenfor forskningen undersøger forholdet mellem faglig viden og populærkulturens mytologiseringer. Et eksempel er artiklen *Material Culture Review* om hornede vikingehjelme, som analyserer hvordan museumsudstillinger, trods bedre viden, alligevel ofte må håndtere publikums forventninger om de ikoniske horn.¹⁹ Studiet viser, at populærkulturelle symboler kan få så stor kulturel tyngde, at de påvirker formidling, museums praksis og offentlig historieskrivning.

I forlængelse heraf står Else Roesdahls bog *The Vikings*, som ikke er en populærkulturel analyse i sig selv, men fungerer som forskningsmæssigt referencepunkt.²⁰ I historiografisk sammenhæng bruges Roesdahl til at måle afvigelsen mellem historiske realiteter og populærkulturens fortællinger. Kombinationen af Roesdahl og populærkulturelle analyser illustrerer en væsentlig metodisk pointe. Nemlig, at feltet fordrer konstant krydsning mellem historisk faglighed og kulturteoretisk analyse.

Nyere arkæologiske forskningsoversigter såsom artiklen *Crossing the Maelstrom: New Departures in Viking Archaeology* (2022) giver et aktuelt billede af det faktiske forskningsfelt.²¹ Disse er vigtige for at forstå, hvordan populærkultur ofte reagerer på, selektivt udnytter eller ignorerer nye videnskabelige opdagelser, og hvordan medierne ofte stabiliserer ældre fortællinger trods ny viden om f.eks. mobilitet, kønsroller eller etniske sammensætninger.

Set i historiografisk perspektiv viser forskningen om vikinger i film, tv og populærkultur tre hovedudviklinger. Siden 1990'erne er feltet blevet konsolideret, ikke mindst pga. den stigende globale interesse for vikinger i populærkultur. Studierne er gået fra at diskutere "hvor realistiske"

¹⁹ Ward, E. I. (2001). Viking pop culture on display: The case of the horned helmets. *Material Culture Review*, 54(1), 45–60.

²⁰ Roesdahl, E. (1998). *The Vikings*. London, New York. Penguin Books.

²¹ Thompson, M., & Sindbæk, S. M. (2022). Crossing the maelstrom: New departures in Viking archaeology. *Journal of Archaeological Research*, 30(4), 561–603. <https://doi.org/10.1007/s10814-021-09163-3>

medierne er, til at undersøge hvilke kulturelle funktioner vikinger udfylder. I dag analyseres vikingefremstillinger som global kultur, der både påvirkes af og påvirker internationale diskurser om identitet, historie og nordiskhed. Den samlede forskning peger på, at vikingerne i populærkulturen ikke blot er underholdende figurer, men er en fortsat aktiv arena, hvor moderne samfund forhandler historie, identitet og magt. Derfor placerer dette speciale sig i krydsfeltet mellem to centrale forskningsretninger inden for studiet af vikinger i moderne kultur. For det første indskrives specialet sig i en kultur- og erindringshistorisk tradition, der betragter vikingerne som kulturelle konstruktioner, hvis betydning løbende omformes i relation til samtidens identitetsbehov. Denne tilgang, som kan spores tilbage til Services tidlige arbejde og videreudvikles i dansk sammenhæng hos Hermann og Sonne, der fremhæver, at vikingetiden aktiveres i nutiden for at skabe forestillinger om oprindelse og fællesskab. For det andet trækker specialet på medie- og filmvidenskabelige studier, der gennem næranalyser af konkrete værker undersøger, hvordan vikinger repræsenteres gennem bestemte æstetiske formater og narrative strukturer. Denne forskningsretning er repræsenteret ved Steenbakkers og Delgados analyse af vikingerepræsentationer i film og tv, som tilsammen viser, hvordan vikingefiguren formes gennem karakteropbygning, visuelle koder, dramaturgi samt følelsesmæssig appel. Fokus er her ikke alene på, hvad vikingerne betyder, men på hvordan denne betydning medieres.

Det er netop krydsfeltet mellem dette forskningsmæssige hul specialet ønsker at undersøge gennem en analyse af DR's formidling af vikingetiden. Projektet vil kombinere teorier om kulturel erindring med medieanalyse for at belyse, hvordan DR's produktioner ikke kun informerer, men også aktivt former de forestillinger og narrativer, der indgår i danskernes fælles fortidsforståelse. Specialet er dermed et forsøg på at bidrage til forståelsen af mediernes rolle i nutidig historiebrug og i de processer, hvor national identitet og kulturel erindring skabes og vedligeholdes.

Teori

For at kunne undersøge, hvordan DR er med til at skabe et kollektivt dansk erindringsfællesskab gennem deres fremstilling og formidlingen af vikingetiden, er det væsentligt at forstå, hvordan forskningsfeltet først og fremmest har udviklet sig igennem tiden. Den danske forskning i erindring og historiebrug har siden 1980'erne udviklet sig som et flerfagligt felt med tydelige forbindelser til både franske, tyske og skandinaviske traditioner. Centrale inspirationskilder som Maurice Halbwachs' begreb om kollektiv erindring, Pierre Noras teori om erindringssteder (*lieux de mémoire*) og de tyske kultur historikere Jörn Rüsen samt Jan Assmann, der opererer med begrebet

kulturelles Gedächtnis (kulturel hukommelse) har alle bidraget til forskningsfeltet indhold men også traditionens retning. Disse internationale strømninger har lagt fundamentet for en dansk forskningsretning, hvor tre nøglefigurer, Bernard Eric Jensen, Claus Bryld og Anette Warring på hver deres måde har formet forståelsen af den danske forskningstradition af forholdet mellem fortid, erindring, historiebrug og identitet.

Kollektiv erindring

Maurice Halbwachs' *The Collective Memory* (1950, udgivet posthumt) regnes for grundlæggelsen af hele den moderne erindringsforskning. Hans arbejde etablerede de teoretiske forudsætninger for senere tænkere som Pierre Nora, Jörn Rüsen og den danske erindringstradition repræsenteret ved Bernard Eric Jensen, Claus Bryld og Anette Warring.

Halbwachs udviklede sin teori i opposition til en ren individualpsykologisk forståelse af hukommelse. Han hævder, at al erindring er socialt situeret, hvor individet husker altid inden for de sociale rammer som kollektivet stiller til rådighed. Halbwachs skriver bl.a. *"The group not only transforms the space into which it has been inserted, but also yields and adapts to its physical surroundings. It becomes enclosed within the framework it has built. The group's image of its external milieu and its stable relationships with this environment becomes paramount in the idea it forms of itself, permeating every element of its consciousness, moderating and governing its evolution. This image of surrounding objects shares their inertia. It is the group, not the isolated individual but the individual as a group member."*²²

Med det pointerer Halbwachs, at de sociale rammer udgør sproglige, kulturelle og institutionelle kontekster, der former, hvad og hvordan vi husker. Kollektiv erindring er derfor ikke blot summen af individuelle minder, men et socialt organiseret system af fortolkninger, der kontinuerligt rekonstrueres i samspillet mellem fortid og nutid.²³ Halbwachs viser, at forskellige grupper, herunder familier, klasser, nationer eller religiøse fællesskaber, opretholder deres identitet gennem selektiv erindring, og at glemsel og tavshed er lige så vigtige som det, der huskes.²⁴ Med denne pointe skaber Halbwachs et paradigmeskifte, hvor fortiden ikke længere forstås som noget fast og uforanderlig, men som et socialt konstrueret felt, hvor erindringen er et aktivt, nutidigt fænomen.

²² Halbwachs, Maurice. (1950). "Space and the collective memory": I "The Collective Memory" Cpt. 4, s.2

²³ Halbwachs (1950), s.2

²⁴ Ibid., s.12

Pierre Nora viderefører og omformer Halbwachs' tanker i et mere kulturhistorisk perspektiv. Hvor Halbwachs analyserer hvordan erindring opretholdes gennem sociale strukturer, undersøger Nora hvor den manifesteres, i såkaldte erindringssteder (lieux de mémoire). Nora accepterer Halbwachs' idé om, at moderne samfund mister den spontane kollektive erindring, men argumenterer for, at erindringen i stedet materialiseres i institutionaliserede symboler og praksisser, som ses gennem monumenter, ritualer og nationale narrativer. Nora flytter dermed Halbwachs' teori fra et sociologisk til et kultursemiotisk niveau, fra rammer for erindring til de steder, hvor disse rammer får konkret form. Uden Halbwachs' begreb om de sociale rammer for hukommelse ville Noras idé om lieux de mémoire næppe kunne eksistere. Nora giver Halbwachs' teori en historisk og æstetisk dimension, men bygger på den erkendelse, at erindring altid er en kollektiv og nutidigt betinget social konstruktion.

I *Les Lieux de Mémoire* argumenterer Pierre Nora for, at moderne samfund har bevæget sig fra et stadium, hvor erindringen var en levende, kollektiv praksis, til en tid, hvor den er blevet institutionaliseret og medieret. Nora skriver bl.a., "*These lieux de memoire are fundamentally remains, the ultimate embodiments of a memorial consciousness that has barely survived in a historical age that calls out for memory because it has abandoned it. They make their appearance by virtue of the deritualization of our world-producing, manifesting, establishing, constructing, decreeing, and maintaining by artifice and by will a society deeply absorbed in its own transformation and renewal, one that inherently values the new over the ancient, the young over the old, the future over the past.*"²⁵

Ifølge Nora mister erindringen sin umiddelbare sociale forankring med modernitetens fremkomst, nationalstatens fremvækst og den accelererende historisering af samfundet. Derfor må erindringen i stedet fastholdes gennem symbolske steder, lieux de mémoire, altså erindringssteder. Ifølge Nora kan et erindringssted både være konkret og abstrakt, det gælder f.eks. et monument, museum, tekst, et ritual eller et nationalt symbol, men fælles for dem er, at de fungerer som kollektive fikspunkter for erindring og identitet. Nora beskriver disse steder som manifestationer af det moderne samfunds behov for at fastholde fortiden i en tid, hvor tradition og kontinuitet ikke længere kan tages for givet.²⁶ Med dette introducerer Nora et nyt analytisk paradigme, hvor historikeren ikke blot skal afdække, hvad der skete, men hvordan fortiden bliver erindret, formidlet og symbolsk forankret i

²⁵ Nora, P. (1989). Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*, no. 26, s.12

²⁶ Nora (1989), s.12

nutiden. Noras tilgang bliver dermed grundlæggende for hele den efterfølgende bølge af kultur- og erindringsforskning, der opstod i 1990'erne og 2000'erne i både Tyskland, Frankrig og Skandinavien.

I artikel *Collective Memory and Cultural Identity* (1995) markerer Jan Assmanns et centralt teoretisk vendepunkt i erindringsforskningen og videreudvikler arven fra Maurice Halbwachs og Pierre Nora. Hvor Halbwachs beskrev erindring som en social proces, og Nora analyserede, hvordan den materialiseres i kulturelle symboler og erindringssteder, skaber Assmann et mere systematisk kulturteoretisk begreb om, hvordan samfund fastholder og organiserer fortiden over tid.

Assmann introducerer sondringen mellem kommunikativ erindring (communicative memory) og kulturel erindring (cultural memory) et skel, der er blevet et grundbegreb i hele den internationale erindringsforskning. Kommunikativ erindring betegner de levende, mundtlige og hverdagslige erindringer, som deles mellem mennesker i op til tre-fire generationer (ca. 80–100 år).²⁷ Denne form for erindring er uformel, ustabil og bundet til sociale relationer og samtaler. Kulturel erindring derimod er de langsigtede, institutionelt forankrede og symbolske former for erindring, som opretholdes gennem medier som tekst, ritual, monumenter, billeder og uddannelse.²⁸ Denne type erindring fungerer som identitetsskabende struktur, hvor samfund gennem ceremonier, helligdage, kanoniske fortællinger og artefakter skaber kontinuitet mellem fortid og nutid. Kulturel erindring har ifølge Assmann seks kendetegn: den (1) skaber gruppens identitet, (2) rekonstrueres kontinuerligt i nutiden, (3) fastholdes gennem kulturel formning, (4) organiseres institutionelt, (5) har en normativ og forpligtende funktion og (6) er refleksiv i sin selvforståelse.²⁹ Dermed bevæger Assmann, ligesom Pierre Nora, erindringsforskningen fra et sociologisk til et kultursemiotisk niveau, hvor hukommelsen forstås ikke blot som social struktur, men som symbolsk kommunikation, hvor fortiden konstant genforhandles gennem kulturelle former. Assmann bygger direkte videre på Halbwachs' idé om, at erindring altid er social, men kritiserer ham for ikke at tage højde for, hvordan erindring fastholdes i "objektiveret kultur", altså i artefakter, tekster og institutioner. Hvor Halbwachs mente, at erindring ophører, når den institutionaliseres som historie, hævder Assmann, at erindringen fortsætter i kulturel form og derved bliver en central del af samfundets selvforståelse. Hvor Nora fokuserer på, hvor erindringen manifesteres i

²⁷ Assmann, J. & Czaplicka, J. (1995). *Collective Memory and Cultural Identity*. *New German Critique*, 65, s.127

²⁸ Assmann & Czaplicka (1995), s.129

²⁹ Ibid., s.130-132

erindringssteder, analyserer Assmann derimod hvordan og hvorfor den organiseres og reproduceres over tid.

Ligesom Assmann markerer Jörn Rüsen et centralt teoretisk bidrag til erindringsforskningen og den bredere Historik-tradition, hvor han placerer historisk fortælling som det bærende element i menneskets historiske bevidsthed. I artikel *Historical Narration: Foundation, Types, Reason* (1987) undersøger Rüsen, hvordan narrativ struktur giver mening til erfaringen af tid, og hvordan historiefortælling fungerer som et middel til at orientere mennesket i forholdet mellem fortid, nutid og fremtid. Rüsen argumenterer for, at historisk narration er en meningsskabende proces, hvor mennesket aktivt organiserer tidslig erfaring for at skabe kontinuitet og identitet.³⁰ Historien bliver ikke blot gengivelse af fortiden, men en måde at overkomme tidens og dødens trussel ved at integrere fortiden i nutidens forståelseshorisont.³¹ Han definerer historisk fortælling som en mental og kulturel operation med tre grundlæggende funktioner. Den mobiliserer erindringen om fortiden og gør nutiden forståelig. Den organiserer kontinuitet mellem fortid, nutid og fremtid gennem begreber om udvikling og sammenhæng. Den etablerer identitet ved at give individer og samfund et stabilt orienteringspunkt i tidens foranderlighed.³² Herigennem bliver historisk bevidsthed en orienteringsviden, der forbinder erindring, erkendelse og identitet. Et centralt element i Rüsen's teori er hans typologi over historisk narration, som identificerer fire grundformer:

1) *Traditionel narration – fastholder kontinuitet ved at forankre nutiden i oprindelsens og traditionens autoritet.*

2) *Eksemplarisk narration – bruger fortiden som moralsk eller didaktisk eksempel (historia vitae magistra).*

3) *Kritisk narration – udfordrer og problematiserer etablerede fortidsbilleder og normer.*

4) *Genetisk narration – fremstiller forandring og udvikling som en meningsfuld del af identitetsdannelsen.*³³

Disse typer udgør ikke adskilte kategorier, men et dialektisk system, hvor historisk erkendelse bevæger sig fra det traditionelle til det genetiske niveau. Dermed skaber Rüsen et begrebsmæssigt redskab til at analysere, hvordan historisk mening produceres, og hvordan historiens form afspejler

³⁰ Rüsen, J. (1987). *Historical Narration: Foundation, Types, Reason. History and Theory*, 26(4), s.88

³¹ Rüsen, (1987), s.88

³² Ibid., s.89

³³ Ibid., s.91

forskellige grader af refleksivitet. Derfor mener Rüsen, at historien fungerer som et narrativt filter, der oversætter kollektiv erindring til historisk viden og identitet. Dermed udvides feltet fra at handle om hvad der huskes, til hvordan mening produceres i den historiske formidling af fortiden.

Historiebevidsthed og erindringskultur

Rüsens begreb om historiebevidsthed har haft stor indflydelse på den danske erindrings- og historiedidaktiske tradition. Bernard Eric Jensen bygger direkte videre på Rüsen, idet han udvikler en didaktisk model for historiebevidsthed, hvor individets forståelse af fortid, nutid og fremtid ses som en del af en narrativ læringsproces. Historiebevidsthed bliver her et pædagogisk mål, hvor der er fokus på evnen til at tænke historisk og bruge fortiden til at orientere sig i nutiden. Claus Bryld og Anette Warring trækker desuden også på Rüsen i deres analyser af erindringskulturer og historiebrug, hvor fokus ligger på, hvordan historiske fortællinger i medier, politik og kultur fungerer som kollektive orienteringssystemer. Bryld og Warring anvender især hans begreb om historisk mening som nøgle til at forstå, hvordan fortiden bruges til at skabe identitet i samtiden.

I 1980'erne introducerede Bernard Eric Jensen begrebet historiebevidsthed i dansk sammenhæng og blev dermed en af grundlæggerne af den nordiske historiedidaktiske tradition. I sine mange artikler og lærebøger herunder *Historiebevidsthed og historie – hvad er det?* definerer Jensen historiebevidsthed som det dynamiske forhold mellem menneskers fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning.³⁴ Jensens arbejde flytter fokus fra historien som objektiv disciplin til historien som erfarings- og refleksionsrum, hvor individet aktivt konstruerer mening ud fra fortiden. Jensen operationaliserer hvordan individer og læringsmiljøer udvikler et forhold til fortiden, idet han kobler læring, identitet og ansvarlig deltagelse i samfundet. Hans arbejde har betydning for, hvordan man forstår erindringens dannelsesdimension, især i skolesammenhæng, og hvordan historieundervisning kan fremme kritisk refleksion. Jensens forskning er normativt orienteret mod at udvikle en kritisk og demokratisk historiekultur, hvor borgere gennem historisk refleksion bliver i stand til at forstå sig selv som del af en historisk proces.³⁵ Dermed lægger Jensen grundlaget for den pædagogiske gren af dansk erindringsforskning, hvor formålet ikke blot er at lære fortiden at kende, men at forstå dens betydning for identitet og handling i nutiden.

³⁴ Jensen, B. E. (1996). *Historiebevidsthed og historie – hvad er det?* I: Brinckmann, Henning (red.): *Historieskabte såvel som historieskabende. 7 historiedidaktiske essays*. Gesten: OP-forlag, s.5

³⁵ Jensen (1996), s.6

Hvor Jensen fokuserer på individets dannelse gennem historiebevidsthed, retter Claus Bryld opmærksomheden mod de kollektive og institutionelle dimensioner af erindringen. Bryld har især beskæftiget sig med den offentlige erindring om besættelsestiden, blandt andre gennem værker som *Besættelsestiden som kollektiv erindring* i samarbejde med Anette Warring. Bryld undersøger, hvordan bestemte historiske perioder institutionaliseres i den kollektive hukommelse gennem medier, museer, mindesteder og undervisning.³⁶ Han betoner, at erindring ikke blot er en spontan proces, men en forvaltningsopgave, hvor stat, civilsamfund og kulturinstitutioner aktivt former fortidens fortællinger.³⁷ Hans forskning afdækker, hvordan magt, politik og moral er vævet ind i historiekulturen, og hvordan fortiden bruges til at skabe legitimitet og identitet i samtiden. Brylds tilgang adskiller sig fra Jensens ved at være mere empirisk og institutionsanalytisk, men de to forskere deler et normativt engagement i at fremme en reflekteret omgang med fortiden. Bryld kan derfor ses som bindeleddet mellem den didaktiske og den kulturteoretiske retning i dansk erindringsforskning.

Anette Warring videreudviklede i 2000'erne feltet gennem et mere kulturteoretisk og begrebsligt fokus. I værker som *Erindring og historiebrug: Introduktion til et forskningsfelt* og en række andre artikler systematiserer hun feltet og definerer det som et felt mellem historie, erindring og kultur.³⁸ Warring operationaliserer feltets centrale begreber, hvor hun positionerer erindring og historiebrug som et sammenhængende, flerfagligt forskningsfelt og fremhæver, at erindring både er socialt konstrueret og instrumentelt anvendt i nutiden.³⁹ Warring trækker eksplicit på både Halbwachs' kollektive erindringsbegreb og Noras teori om erindringssteder, men hun tilføjer en dimension ved at undersøge, hvordan fortiden bruges i nutiden. Hendes arbejde adskilles mellem forskellige former for historiebrug bl.a. eksistentiel- og politisk historiebrug hvilket peger på, at historien altid indgår i nutidige menings- og magtprocesser.⁴⁰ Et centralt bidrag hos Warring er sondringen mellem mytologiserende og historiserende historiebrug, hvor førstnævnte søger følelsesmæssig identifikation og national sammenhæng, søger sidstnævnte kritisk refleksion og flerstemmighed.⁴¹ Warrings arbejde trækker på og kombinerer kulturteoretisk refleksion med institutionel og empirisk

³⁶ Bryld, C. & Warring, A. E. (1998). *Besættelsestiden som kollektiv erindring*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, s.18

³⁷ Bryld og Warring (1998), s.19

³⁸ Warring, A. E. (2011). *Erindring og historiebrug – Introduktion til et forskningsfelt*. Roskilde: Roskilde Universitet, s.8

³⁹ Warring (2011), s.6

⁴⁰ Warring (2011), s.24

⁴¹ Warring, A. E. (2001). *Historie og erindring i dansk historiekultur*. I *Historien i samfundet* (s. 23-32). Det Kongelige Bibliotek., s.30

opmærksomhed på praksis-niveauet, hvor hun særligt er optaget af hvorfor og hvordan fortid anvendes, ikke blot af hvad fortiden indeholder. Her stiller hun skarpt på erindringens politiske dimension, erindringspolitik, og argumenterer for en analytisk differentiering mellem mytologiserende og historiserende former for historiebrug samt for nødvendigheden af en demokratisk og pluralistisk historiekultur. For Warring er målet en demokratisk historiekultur, hvor fortiden bruges som refleksionsrum snarere end som identitetspolitisk myte. Dermed bevæger hun feltet fra både Jensens normative og Brylds empiriske fokus til et kulturteoretisk niveau.

Den danske tradition for erindringsforskning er således vokset ud af en bredere europæisk udvikling. Fra Halbwachs' sociologiske teori om gruppers erindringsfællesskaber, over Noras begreb om erindringssteder, til Rüsens historiedidaktiske teori om historiebevidsthed. Men den danske forskning har udviklet sit eget særpræg, der består af en kombination af didaktik og kulturkritik, hvor formålet ikke blot er at beskrive erindringen, men at undersøge, hvordan historien kan bruges til at styrke demokratisk refleksion og kulturel forståelse.

National identitet og forestillede fællesskaber

Anthony D. Smiths teoretiske bidrag i *The Ethnic Origins of Nations* (1986), *National Identity* (1991) og *Nations and Nationalism in a Global Era* (1995) udgør et sammenhængende forsøg på at nuancere forståelsen af nationens historiske, kulturelle og symbolske grundlag. Smith placerer sig mellem modernistiske nationalisme teorier, repræsenteret blandt andre af Benedict Anderson og traditioner, der betoner nationens lange historiske rødder. Fælles for hans tre værker er en etno-symbolsk tilgang, der insisterer på, at moderne nationer ikke kan forstås uden hensyn til de historiske erindringsfællesskaber, symbolske traditioner og kulturelle myter, som danner det stof, national identitet konstrueres af.

I *The Ethnic Origins of Nations* argumenterer Smith for, at moderne nationer bygger på tidligere *ethnies*, altså historisk forankrede fællesskaber, der deler myter om oprindelse, kollektive erindringer, symbolske praksisser og en territorial tilknytning.⁴² Disse fællesskaber fremstår ikke som fuldt udviklede nationer, men som det, Smith betegner som "mytho-symbolske reservoirer". Det er her, moderne nationalisme henter sine legitimerende fortællinger og sin kulturelle resonans. Nationalismen er således ikke en ren moderne konstruktion, men en modernisering af allerede eksisterende kulturelle mønstre. Denne pointe videreudvikles i *National Identity*, hvor Smith understreger den nationale identitet som et kulturelt og symbolsk projekt snarere end udelukkende

⁴² Smith, A.D. (1986). *The Ethnic Origins of Nations*. Blackwell Publishing.

et politisk.⁴³ National identitet udgør en fortolkningsramme, der forbinder individet med et kollektiv gennem fælles historiske narrativer, symbolske figurer og ritualiserede forestillinger om kontinuitet. Smith insisterer på national identitet som en form for kulturel kode. Den er dynamisk og foranderlig, men dens transformationsmuligheder er samtidig begrænset af de historisk nedarvede forestillinger, samfundet råder over. Det nationale fællesskab skabes derfor gennem moderne institutioner, men det får sin substans og følelsesmæssige tyngde gennem historisk-symbolske betydningslag.

I Nations and Nationalism in a Global Era vender Smith sig mod en analyse af nationalstatens skæbne i globaliseringens tidsalder.⁴⁴ Her afviser han tesen om national identitets opløsning og argumenterer i stedet for, at nationale fællesskaber fortsat udgør centrale meningsgivende rammer for individers identitetsdannelse. Globalisering kan medføre en revitalisering af nationale symboler og historiske narrativer, fordi disse tilbyder stabilitet i en tid præget af hurtige forandringer. Nationen fremstår således fortsat som en betydningsfuld politisk og kulturel struktur, der organiserer kollektive orienteringer i en globaliseret verden. Smiths arbejde kan med fordel læses som et teoretisk bindeled mellem erindringsforskere som Anette Warring, Claus Bryld og Bernard Eric Jensen på den ene side og Benedict Andersons modernistiske nationalforståelse på den anden. Erindringsforskningen betoner, at kollektive erindringer er selektive, kulturelt formede og politisk virksomme, som skabes gennem institutionaliserede historiebrug, ritualer og sociale praksisser. Smith tilbyder med sin etno-symbolske tilgang en analytisk ramme for at forstå, hvordan disse erindringsprocesser får betydning i den nationale identitetsdannelse. Han viser, at nationer aktivt trækker på historiske traumer, heroiske fortællinger, myter om oprindelse og forestillinger om gyldne tidsaldre, og at disse elementer ikke blot er politiske konstruktioner, men kulturelle ressourcer med dybe rødder i kollektive erindringsfællesskaber. Samtidig skaber Smith en vigtig bro til Andersons forståelse af nationen som et forestillet fællesskab. Hvor Anderson primært forklarer, hvordan nationer kan tænkes som fællesskaber gennem kapitalismens og modernitetens strukturelle forudsætninger, leverer Smith en forklaring på, hvad disse fællesskaber faktisk forestiller sig, og hvorfor bestemte forestillinger vinder genklang. Smith viser, at nationen ikke alene forestilles gennem moderne medier og institutioner, men forestilles gennem historisk forankrede symboler, emotionelle resonanser og kollektive erindringer. I denne forstand supplerer Smith Anderson ved at

⁴³ Smith, A.D. (1991). *National Identity*. London: Penguin Books.

⁴⁴ Smith, A.D. (1995). *Nations and Nationalism in a Global Era*. Cambridge: Polity Press

give substans til de forestillede fællesskaber. Her peger Smith på erindringens rolle som det materiale, hvorfra nationens forestillingsevne henter sin mening.

Benedict Andersons *Imagined Communities* (1991) udgør et af de mest indflydelsesrige modernistiske bidrag til studiet af nationalisme.⁴⁵ Andersons grundlæggende tese er, at nationen er et forestillet politisk fællesskab. Forestillet, fordi medlemmerne aldrig vil møde størstedelen af deres medborgere, men alligevel oplever et dybt, horisontalt fællesskab med dem politisk, fordi forestillingen er knyttet til en suveræn stat og forestillet som begrænset, fordi nationen tænkes inden for faste geografiske og kulturelle grænser. Kernen i Andersons analyse er hans afdækning af modernitetens betingelser for, at denne form for fællesskab kan opstå. Han identificerer især trykkekapitalismen, herunder masseproduktion af bøger, aviser og senere andre medier, som afgørende for udviklingen af nationale forestillinger. Trykkekapitalismen frembragte en standardisering af sprog, et fælles medialt rum og nye former for samtidighedsoplevelser. Disse processer gjorde det muligt for mennesker at forestille sig selv som del af et fælles narrativ og en fælles historisk tidslinje, selvom de ikke delte hverdagslig kontakt. Den nationale identitet kommer således til syne i en kollektiv oplevelse af ”tom og homogen tid”, hvor individer forstår sig som del af en historisk og institutionel kontinuitet.

Anderson fremhæver samtidig transformationer i politiske og kulturelle strukturer, hvor sekulariseringen, svækkelsen af dynastiske eller religiøse fællesskaber og etableringen af moderne bureaukratier og uddannelsessystemer. Disse udviklinger skaber en kontekst, hvor det nationale fællesskab ikke blot bliver muligt, men også får en særlig kulturel appel. Nationen fungerer i Andersons optik som en erstatning for det tab af kosmologisk sikkerhed, som følger af modernitetens opløsning af tidligere livs- og verdensformer.

Selvom Anderson ofte forstås som modernist og dermed som teoretisk forskellig fra den senere erindringsforskning, kan hans analyse fungere som et væsentligt bindeled til forskere som Anette Warring, Claus Bryld og Bernard Eric Jensen. Disse forskere understreger, at kollektive erindringer er kulturelt og institutionelt producerede, selektive og politisk formede. Netop her åbner Andersons teoretiske ramme for frugtbare forbindelser. For det første demonstrerer Anderson, hvordan nationer konstruerer fælles tidslighed gennem medier, ritualer og narrativer. Denne forestilling om fælles tid og fælles fremtid forudsætter en symbolsk iscenesættelse af fortiden, hvilket er centralt i

⁴⁵ Anderson, B. (1991). *Imagined communities : reflections on the origin and spread of nationalism*. New York, London: Verso

erindringsforskningen. Nationens forestillede fællesskab opretholdes ikke blot gennem samtidighedsoplevelser, men også gennem delte fortællinger om fortiden, som formidles gennem skoler, museer, monumenter og nationale helligdage. Her møder Anderson direkte Warring og Brylds fokus på historiebrug og de kulturelle institutioner, der indrammer fortiden i nutiden.

For det andet tilbyder Anderson et strukturelt perspektiv på, hvordan kollektive erindringer kan stabiliseres. Trykkekapitalismen og senere mediale praksisser fungerer hos Anderson som mekanismer, der standardiserer og distribuerer forestillinger i stor skala. Dette overlapper med Bernard Eric Jensens pointe om, at kollektiv erindring ikke blot er et resultat af individuelle erindringsakter, men snarere af sociale processer, hvor bestemte versioner af fortiden får hegemonisk status. For det tredje fremhæver Anderson, at det nationale fællesskab er emotionelt ladet, som opfattes som naturligt og dybtfølt, selvom det i realiteten er konstrueret. Denne følelsesmæssige dimension korresponderer med erindringsforskningens blik for, hvordan kollektive erindringer ikke blot fungerer kognitivt, men også affektivt. Nationale narrativer om heroisme, lidelse og offer skaber emotionelle tilknytninger, der understøtter identitetsdannelse. Her bidrager Andersons analyse til at forklare, hvordan følelsesstruktur og kulturel hukommelse integreres i nationale projekter.

I Nationalitet (2019) udvikler Michael Böss en selvstændig forståelse af nationalitet gennem en kritisk og syntetiserende læsning af både Anthony D. Smith og Benedict Anderson.⁴⁶ Fra Smith overtager han idéen om, at nationale fællesskaber er forankret i historiske erfaringer, symbolske traditioner og kollektive erindringer, som giver identiteten kulturel dybde og emotionel resonans. Samtidig bygger han videre på Andersons pointe om nationen som et forestillet fællesskab, der formes gennem moderne institutioner, medier og kommunikative praksisser. Böss kombinerer disse perspektiver i en reflektiv nationalitetsforståelse, hvor national identitet hverken reduceres til en modernitetsillusion eller til et essentielt og uforanderligt fællesskab. I stedet beskriver han nationalitet som et historisk forankret, men dynamisk og forhandlingsbart kulturelt fællesskab, der skabes i spændingsfeltet mellem erindring, symbolik og moderne kommunikation. Herved formulerer Böss et normativt syn på nationalitet som en potentiel demokratisk ressource og en ramme for solidaritet i et globaliseret og pluralistisk samfund.

Gennem hans analyse formulerer Böss bl.a., at nationaliteten indeholder to sider:

⁴⁶ Böss, M. (2019). *Nationalitet*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

- 1) "Nationalitetens formelle og objektive side, som en flyrejsende skal oplyse på en formular før ankomsten til et andet land (...)." ⁴⁷
- 2) "Nationalitetens anden side er den følelsesmæssige og subjektive også kaldet nationalfølelsen. Den bygger på de forestillinger, værdier og adfærdsmønstre, som knytter sig til en persons tilhørsforhold til en bestemt nation. Derved kan man forstå et bestemt folks særpræg." ⁴⁸

Böss skelner mellem formel nationalitet, herunder statsborgerskab, juridiske rettigheder og territorial tilknytning, og en følelsesmæssig nationalitet, som er forankret i tilhørsforhold, identifikation og kulturelle praksisser som individer oplever. Böss fremhæver, at nationalitet er en afgørende social ressource som bidrager til sammenhængskraft, gensidig tillid mellem borgere og fælles ansvar. Uden en mental identifikation med "vi" bliver fællesskabet ustabilt. Dannebrog, ligesom andre nationale symboler, fungerer som et synligt og hverdagsligt udtryk for den nationale tilhørighed. Gennem sådanne symboler opretholdes og forstærkes følelsen af et fælles "vi" ofte uden, at det bevidst registreres af den enkelte. ⁴⁹ Nationalitet skal ifølge Böss forstås som resultatet af en gensidig proces, som både en top-down bevægelse fra staten og en bottom-up udvikling blandt borgerne. På den baggrund betragter Böss national identitet som en mere omfattende og inkluderende form for kollektiv identitet end etnicitet, idet den rummer både politiske, kulturelle og følelsesmæssige dimensioner af fællesskab. ⁵⁰ Denne forståelse understreger, at national identitet ikke er statisk, men en social og kulturel konstruktion, der konstant reproduceres i mødet mellem statslige institutioner og borgernes kollektive forestillinger. DR kan i denne sammenhæng forstås som en sådan statslig og kulturel institution, der aktivt bidrager til den nationale sammenhængskraft. Når DR formidler vikingetiden, gør de ikke blot fortiden tilgængelig. De bidrager nemlig samtidig til at forme, hvad det vil sige at være dansk i nutiden. Vikingetiden bliver således et symbolsk fællesskabspunkt, hvor befolkningen kan spejle sig i et historisk narrativ om oprindelse, mod og fællesskab. Böss' teori hjælper dermed til at forstå DR's rolle som mellemlid mellem stat og borger i den løbende reproduktion af national identitet.

Anette Warrings værker, *Erindring og historiebrug* (2011) og *Historie og erindring i dansk kulturhistorie* (2001), tilbyder et analytisk rammeværk, der gør det muligt at omsætte Anthony D.

⁴⁷ Böss (2019), s.8

⁴⁸ Ibid., s.8-9

⁴⁹ Ibid., s.38

⁵⁰ Ibid., s.10

Smiths, Benedict Andersons og Michael Böss' nationalteorier til en konkret undersøgelse af DR's rolle i skabelsen af kollektiv erindringskultur. Warring tilbyder begreber og perspektiver, der gør det muligt at forstå, hvordan historiske fremstillinger som DR's *Historien om Danmark: Vikingetiden* (2017) og *Togtet* (2023) ikke blot formidler fortiden, men aktivt indgår i kulturelle processer, hvor national identitet, fællesskabsforestillinger og historisk kontinuitet produceres og forhandles.

Warring betoner, at erindring ikke er en passiv registrering af fortiden, men en kulturel praksis, hvor fortiden selekteres, konstrueres og gives betydning i nutiden. Hun introducerer begrebet historiebrug som de sociale og kulturelle måder, hvorpå fortiden anvendes til at skabe mening, identitet og fællesskab. Dette udgør en central nøgle til at forstå DR's historiske formidling, hvor DR's dokumentarer fungerer som medierede rum, hvor fortiden gøres nærværende og relevant gennem narrative valg, æstetiske greb og institutionel autoritet. I denne kontekst kan Anthony D. Smiths, Benedict Andersons og Michael Böss' teorier operationaliseres gennem Warrings analytiske perspektiv. Smiths forestilling om nationen som forankret i myter, symbolske traditioner og kollektive erindringer kan forstås som en beskrivelse af den type historiekultur, Warring analyserer. Når DR formidler vikingetiden gennem ikoniske motiver, herunder langskibe, handel, ekspansion, ære og fællesskab, aktiveres det, Smith kalder et mytho-symbolsk reservoir. Warrings teori gør det muligt at undersøge, hvordan disse symboler aktualiseres i nutiden, og hvordan DR som kulturinstitution bidrager til at vedligeholde eller forny denne nationale symbolik. Andersons forståelse af nationen som et forestillet fællesskab opstår netop gennem institutioner som medierne. Warring giver de begreber, der gør dette konkret. DR's indhold fungerer som historiekulturelle praksisser, der skaber samtidighed, fælles narrativer og oplevelser af fælles fortid. Gennem Warrings fokus på kulturel iscenesættelse bliver det muligt at analysere, hvordan DR's fortolkning af vikingetiden skaber forestillede fællesskaber i nutiden samt hvordan publikum inviteres ind i en fælles national fortælling, formidlet via visuelle og narrative greb. Böss' refleksive nationalitetsforståelse, hvor national identitet både er historisk forankret og nutidigt forhandlet, harmonerer tæt med Warrings analyse af historie som brugbar og kulturbåret. Med Warrings værktøjer kan man undersøge, hvordan DR ikke blot reproducerer en statisk national fortælling, men bidrager til en kulturel forhandling om, hvad vikingetiden betyder i dag, f.eks. via eksperimentel historieformidling i *Togtet*, der fremhæver oplevelse, tv-dramaturgi og identifikationsskabende elementer.

Gennem Warrings begreber kan DR's formidling analyseres som en aktiv deltager i skabelsen af kollektiv erindring. Dokumentarserierne fungerer ikke blot som formidling af fakta, men som

kulturelle praksisser, der væver fortid, nutid og fremtid sammen gennem narrative, visuelle og symbolske greb. Warrings teoretiske ramme gør det muligt at forstå, hvordan DR gennem formidlingen af vikingetiden både vedligeholder nationale symboler og skaber mulighed for refleksion over identitet og fællesskab, og hvordan medierne dermed spiller en central rolle i produktionen af en kollektiv historiekultur.

Metode

Med udgangspunkt i problemformuleringen undersøges DR's rolle i skabelsen af en kollektiv erindringskultur gennem deres formidling af vikingetiden i dokumentarerne *Historien om Danmark: Vikingetiden* (2017) og *Togtet* (2023). Analysen vil først rette sig mod, hvordan vikingetiden iscenesættes, herunder hvilke narrative greb, visuelle strategier og æstetiske virkemidler DR anvender til at konstruere bestemte billeder af fortiden. I forlængelse heraf stilles der skarpt på, hvordan nationale, kulturelle og symbolske identitetsmarkører optræder i fremstillingen, og i hvilken grad vikingetiden præsenteres som en central periode i fortællingen om dansk identitet.

Et andet vigtigt spørgsmål er, hvordan fortiden forbindes med samtiden, og hvilke typer af aktualiseringer, politiske, kulturelle eller samfundsmæssige, der knytter vikingetiden til nutidige forestillinger og værdier. Dette perspektiv suppleres af en undersøgelse af de filmiske virkemidler, herunder brugen af rekonstruktioner og dramatiseringer, og hvordan disse bidrager til at fremkalde bestemte følelser, identifikationsmuligheder eller autenticitetseffekter. Afslutningsvis undersøges det, om og hvordan DR's fremstillinger af vikingetiden medvirker til at etablere eller styrke en kollektiv erindringskultur, forstået som fælles narrativer, symboler og fortolkninger af fortiden, der kan fungere som kulturelle referencepunkter for den danske befolkning. Samlet danner disse spørgsmål grundlaget for en systematisk analyse af DR's rolle som historiefortæller, kulturformidler og nationalt identitetsskabende institution.

Valget af *Historien om Danmark: Vikingetiden* (2017) og *Togtet* (2023) som analysemateriale kan begrundes ud fra dokumentarernes markant forskellige modtagelse hos seerne, hvilket i sig selv bidrager til en nuanceret forståelse af DR's historiekulturelle praksis. *Historien om Danmark* fremstår som et centralt referencepunkt i nyere dansk tv-historie, ikke blot på grund af sin formidlingsmæssige ambition, men også på grund af sin betydelige folkelige gennemslagskraft. Ifølge DR-artiklen *Historien om Danmark vandt seernes gunst søndag aften* (Lohse, 2017)⁵¹

⁵¹ Lohse, G. (2017). 'Historien om Danmark' vandt seernes gunst søndag aften. Dr.dk.
<https://www.dr.dk/nyheder/kultur/film/historien-om-danmark-vandt-seernes-gunst-soendag-aften>

samlede seriens første afsnit over 1,24 millioner seere ved premieren, svarende til 53 % af den samlede seerandel. Denne massive seertilslutning indikerer, at serien i høj grad formåede at engagere et bredt publikum og dermed fungerer som et fælles nationalt referencepunkt. Netop denne udbredelse gør afsnittet om vikingetiden særligt relevant som analysegenstand, idet det repræsenterer et eksempel på institutionel historiebrug med stor potentiel indflydelse på den kollektive erindring og nationale selvforståelse.

Togtet repræsenterer derimod en anderledes position i DR's formidling af vikingetiden, både formmæssigt og receptions-mæssigt. Serien er karakteriseret ved et højt produktionsniveau og en eksperimenterende tilgang, hvor historien aktualiseres gennem deltagelse, kropslig erfaring og sanselig rekonstruktion. Trods disse ambitioner peger artiklen *Hvor er seerne? DR's to nye satsninger flopper totalt* (Andersen, 2023)⁵² på, at *Togtet* kun opnåede et seertal på omkring 309.000 seere. Den begrænsede seertilslutning rejser væsentlige spørgsmål om, hvordan forskellige former for historieformidling modtages i offentligheden, og hvilke historiekulturelle greb der formår eller ikke formår at skabe bred identifikationskraft.

Netop spændet mellem *Historien om Danmarks* massive folkelige gennemslagskraft og *Togtets* mere begrænsede publikumsmæssige succes gør kombinationen af de to dokumentarer analytisk frugtbar. Sammen illustrerer de, hvordan DR anvender forskellige strategier til at formidle vikingetiden, og hvordan disse strategier potentielt har forskellig betydning for etableringen af fælles forståelser af fortiden. Ved at analysere både et bredt forankret nationalt narrativ og en mere eksperimenterende, oplevelsesorienteret formidlingsform bliver det muligt at undersøge, hvordan DR som public service-institution ikke blot producerer historisk indhold, men også navigerer i spændingsfeltet mellem formidlingsambition, publikumsengagement og kollektiv erindringsdannelse.

Dokumentargenren

Analysen af dokumentargenren i denne undersøgelse tager udgangspunkt i de metodiske principper og analytiske redskaber, der præsenteres i Lauridsen og Svendsens antologi *Medieanalyse* (2015). Antologien samler centrale medievidenskabelige tilgange inden for tekst-, diskurs- og genrestudier og danner dermed et solidt fagligt grundlag for en systematisk analyse af dokumentariske fremstillinger i tv-mediet. Dokumentargenren analyseres på baggrund af tre hoveddimensioner, som

⁵² Andersen, M. (2023). Hvor er seerne? DR's to nye satsninger flopper totalt. Seoghoer.dk.
<https://www.seoghoer.dk/streaming/hvor-er-seerne-drs-nye-satsninger-flopper-totalt>

bogen fremhæver som fundamentale i medieanalytisk praksis: (1) narrativ og genremæssig struktur, (2) visuelle virkemidler samt (3) diskursive og ideologiske betydningslag.

Ifølge Lauridsen og Svendsen bør dokumentarer analyseres som strukturerede fortællinger, der organiserer virkeligheden gennem udvælgelse, fortætning og rækkefølge. Dokumentarens narrative opbygning, herunder dramaturgi, konfliktopbygning, karakterfremstilling og perspektiv, belyser hvordan virkelighedsmaterialet formidles og mening gøres.⁵³ Metodisk indebærer dette en identificering af dokumentarens fortælleposition (f.eks. ekspert- og værtfortæller), analyse af narrativ progression og vurdering af hvordan reelle begivenheder iscenesættes som sammenhængende historie.⁵⁴ Denne tilgang muliggør en vurdering af, hvordan dokumentaren strukturerer historisk materiale, f.eks. vikingetiden, som en meningsfuld fortælling med implicitte eller eksplicitte fortolkninger.

Medieanalyse understreger betydningen af audiovisuelle virkemidler i formidlingen af dokumentariske fortællinger. Dokumentargenren konstruerer sin autoritet og autenticitet gennem bestemte æstetiske valg, der former publikums forståelse af fortiden.⁵⁵ Analysen omfatter derfor kameraarbejde som framing og perspektiv, scenografi, klipning samt brugen af arkivmateriale og rekonstruktioner. Disse elementer bidrager til at etablere en særlig oplevelse af autenticitet og historisk nærvær. I analyser af DR's indhold er dette centralt, da rekonstruktioner af vikingetiden ofte fungerer som billedskabende fortolkninger, der formidler bestemte forestillinger om national kulturarv.

En tredje central metode fra *Medieanalyse* er diskursiv og kritisk analyse af, hvordan dokumentarer producerer betydning gennem sproglige, visuelle og institutionelle rammer. Dokumentarer kan ikke blot forstås som neutrale gengivelser af virkeligheden, de indgår nemlig i bredere kulturelle og politiske diskurser og iscenesætter bestemte identiteter, værdier og forståelser af fortiden.⁵⁶

Analysen retter derfor opmærksomhed mod hvilke diskurser (f.eks. national identitet, fællesskab, kulturarv) dokumentaren aktiverer, hvordan normative antagelser og værdier præsenteres, hvilke subjekter, eksperter, historikere, almindelige borgere gives autoritet, hvilke perspektiver udelades eller marginaliseres. Denne tilgang er særligt relevant i et studie, der undersøger DR's rolle som kulturinstitution og formidler af national historie. Dokumentarernes diskursive konstruktion af

⁵³ Lauridsen, P.S og Svendsen, E. (2015). *Medieanalyse*: Frederiksberg: Samfundslitteratur., s.154

⁵⁴ Lauridsen og Svendsen (2015), s.155

⁵⁵ Ibid., s.154

⁵⁶ Ibid., s.158

vikinger som symboler kan ses som en aktiv form for historiebrug, hvor der nemlig skabes forbindelser mellem fortid, nutid og national identitet.

Ved at kombinere disse tre analytiske dimensioner: (1) *narrativ struktur*, (2) *audiovisuel analyse* og (3) *diskursiv tilgang* giver *Medieanalyse* en helhedsorienteret ramme til at undersøge dokumentargenren. Denne metodiske kombination gør det muligt at afdække, hvordan dokumentarerer iscenesætter historisk viden, hvordan DR som public service-institution formgiver fortællinger om dansk national identitet samt hvordan visuelle og narrative strategier bidrager til kollektiv erindring.

For at kunne undersøge, hvorvidt DR bidrager til at skabe en kollektiv erindringskultur gennem formidlingen af vikingetiden, har specialet operationaliseret begrebet identitet ved at fokusere på konkrete og genkendelige identitetsmarkører i dokumentarerne *Historien om Danmark: Vikingetiden* (2017) og *Togtet* (2023). Operationaliseringen tager udgangspunkt i historiekulturel teori, særligt hos Anette Warring og Jan Assmann, hvor identitet forstås som noget, der konstrueres og reproduceres gennem kulturelle repræsentationer, gentagelser og symbolske handlinger. Identitetsmarkører er i denne undersøgelse defineret som narrative, visuelle, sproglige samt symbolske elementer, der eksplicit eller implicit bidrager til at fremstille vikingerne som betydningsfulde for dansk national identitet og kollektiv erindring. Disse markører er udvalgt, fordi de kan iagttages systematisk i dokumentarernes opbygning og indhold.

Narrativt er analysen operationaliseret ved at identificere, hvordan dokumentarerne strukturerer fortællingen om vikingetiden i relation til en national udviklingshistorie. I *Historien om Danmark* undersøges dette gennem den lineære, kronologiske fortælling, hvor vikingetiden fremstilles som et afgørende led i nationens tilblivelse. I *Togtet* knyttes operationaliseringen til rejsen som en narrativ struktur, hvor ruten mod Nordatlanten og Nordamerika fungerer som en symbolsk gentagelse af vikingernes ekspansion og dermed som en aktualisering af vikingetiden i nutiden.

Visuelle markører er derimod operationaliseret gennem en analyse af dokumentarernes brug af arkæologiske genstande og erindringssteder. Disse elementer er behandlet som *lieux de mémoire* i Pierre Noras forstand, idet de fungerer som fysiske og visuelle forankringer af en fælles historisk bevidsthed. I analysen er der fokus på, hvordan disse genstande og steder præsenteres som nationale symboler, der skaber kontinuitet mellem fortidens vikinger og nutidens danskere.

Derudover operationaliseres sprogbrug gennem en nærlæsning af dokumentarernes fortællerstemmer samt en systematisk analyse af udvalgte sekvenser i dokumenterne. Disse

sproglige greb er forstået som performative handlinger, der etablerer et forestillet nationalt fællesskab i tråd med Warrings og Brylds forståelse af historiebrug som selektiv og normativ. Sprogbrugen fungerer dermed som et centralt analytisk redskab til at afdække, hvordan seeren inviteres ind i et fælles erindringsfællesskab. Endelig undersøges brugen af autoritative fortællere og eksperter som en identitetsmarkør i sig selv. Der undersøges om disse autoritetsmarkører bidrager til at naturalisere bestemte fortolkninger af vikingetiden og dermed til at stabilisere den kollektive erindring.

Analyse af vikingetiden

Alberto Delgados analyse i *The Representation of Vikings in Cinema and Television* tilbyder et frugtbart teoretisk afsæt for at undersøge DR's formidling af vikingetiden i *Historien om Danmark: Vikingetiden* (2017) og *Togtet* (2023). Delgado peger på, at moderne vikingerepræsentationer ikke blot formidler historiske forhold, men snarere producerer kulturelle symboler, der afspejler samtidens værdier, forestillinger og identitetsbehov. Denne pointe gør hans tilgang særdeles relevant til et studie af DR's historiekulturelle praksis, idet begge dokumentarserier placerer vikingetiden som et centralt element i fortællingen om danskhed og dermed aktivt medvirker til at forme kollektive erindringsspor.

Et centralt aspekt hos Delgado er hans observation af, at moderne vikingefremstillinger ofte arbejder med reduktion og typologisering. I ønsket om at skabe genkendelige og dramatiske narrativer fremhæver populærkulturen bestemte figurer, f.eks. krigeren, opdagelsesrejsende, den entreprenante nordboer som bærende symboler. Denne mekanisme er synlig i *Historien om Danmark*, hvor vikingetiden struktureres gennem tydelige arketyperiske roller, der dels gør perioden let forståelig og dels indskriver den i en national udviklingsfortælling. I *Togtet* kommer samme greb til udtryk, når nutidige deltagere iscenesættes i roller, der spejler populærkulturelle forestillinger om vikinger, hvilket understøtter Delgados pointe om, at vikingetiden ofte fungerer som en projektionsflade for nutidige identiteter.

Ligeledes fremhæver Delgado vikingernes dobbeltfunktion som både historisk autenticitetsmarkør og moderne identitetssymbol. Vikingetiden bruges, som han viser, til at skabe en aura af fortidsnærhed, samtidig med at fortællingerne tilpasses nutidige værdier som lighed, handlekraft og fællesskab. Denne spænding mellem autenticitet og aktualisering genfinder man tydeligt i DR's produktioner. I *Historien om Danmark* etableres autenticitet gennem rekonstruktioner, eksperters autoritative stemmer og museale genstande, mens nutidige idealer flettes ind i fortællingen om de

tidlige nordboere. *Togtet* går et skridt videre ved at gøre fortiden til et direkte spejl for nutidens kulturelle behov, her bliver vikingetiden et laboratorium for deltagernes og seernes refleksioner over samarbejde, modstandsdygtighed og fællesskab.

Delgado viser også, at moderne vikingefortællinger trækker på bestemte narrative strukturer såsom heltedramaet og ekspeditionsfortællingen. Begge strukturer er centrale for de to DR-serier, hvor *Historien om Danmark* anvender en klassisk nationsnarrativ ramme og vikingetiden udgør et omdrejningspunkt i fortællingen om dansk oprindelse, mens *Togtet* iscenesætter vikingerejsen som et nutidigt ekspeditionsnarrativ, hvor deltagere gennemlever fysiske og mentale prøvelser, der skal belyse essensen af den fortidige livsform. Delgados analyse gør det dermed muligt at identificere, hvordan DR trækker på populærkulturens narrative konventioner for at gøre fortiden relevant, nærværende og dramaturgisk engagerende.

Delgado tilbyder desuden et begrebsligt perspektiv på vikingerne som globale kulturikoner, der ofte løsriver sig fra historisk kontekst og anvendes i både national branding og kulturel identitetsskabelse. Dette perspektiv er væsentligt i analysen af DR's produktioner, hvor vikingerne ikke blot præsenteres som historiske aktører, men som symbolske figurer, der bidrager til at definere dansk kultur i en globaliseret samtid. *Historien om Danmark* bruger vikingetiden til at cementere et nationalt narrativ, mens *Togtet* i højere grad trækker på vikingernes globale populærkulturelle image og omsætter det til et oplevelsesformat rettet mod et bredt dansk publikum.

Samtidens interesse for vikingetiden

Ifølge Alberto Delgado udspringer det, han betegner som "*The New Viking Revival*", af en række samtidige kulturelle og samfundsmæssige dynamikker, der har skabt en fornyet interesse for vikingetiden i både underholdningsindustrien og i den bredere offentlige kultur. Delgado fremhæver for det første, at vikingerne i løbet af de seneste årtier er blevet globale kulturikoner, der ikke længere er bundet til nationale historiefortællinger, men indgår i en international æstetik og narrativ tradition.⁵⁷ Denne globalisering af vikingemotivet har gjort figuren mere fleksibel, tilpasningsdygtig og velegnet til både kommercielle og identitetsskabende formål.

En central forklaring hos Delgado er, at populærkulturens genopdagelse af vikingerne er tæt forbundet med en bredere søgen efter autenticitet i senmoderniteten.⁵⁸ I en tid præget af digitalisering, flydende identiteter og global mobilitet fungerer vikingetiden som et symbolsk rum,

⁵⁷ Delgado (2025), s.147

⁵⁸ Ibid., s.148

hvor forestillinger om styrke, oprindelighed, fællesskab og handlekraft kan geniscenesættes. Denne autenticitetslængsel er ikke udtryk for et egentligt ønske om historisk nøjagtighed, men for en emotionel og kulturel stabilitet, hvor fortiden kan bruges til at orientere sig i nutiden.⁵⁹ Delgado argumenterer dermed for, at ”viking revival” i høj grad er knyttet til moderne behov for mening og forankring.

Derudover påpeger Delgado, at nutidens medieindustri aktivt understøtter denne udvikling gennem æstetisk modernisering af det historiske stof. Serier som *Vikings* (2013-2020), *The Last Kingdom* (2015-2022) og senere *Norsemen* (2016-2020) viser, hvordan vikingemotivet opdateres med filmiske virkemidler hentet fra action- og fantasygenrerne, dynamiske karakterer og moralske dilemmaer, der taler til et moderne globalt publikum.⁶⁰ Dermed bliver vikingerne ikke blot formidlet som historiske aktører, men som figurer, der kan rumme og afspejle nutidens kulturelle udfordringer.

Delgado understreger i forlængelse heraf, at *The New Viking Revival* er uløseligt forbundet med identitetspolitik og national selvfremskilling.⁶¹ For lande som Danmark, Norge, Island og Storbritannien fungerer vikingerne som ressourcer i nationale og regionale identitetsdannelser. Samtidig er vikingemotivet blevet indoptaget i internationale subkulturer herunder reenactment-miljøer og i gaming som videospillet *Assassin's Creed*. Dermed kobles vikingetiden både til nichefællesskaber og til mainstreamkultur, hvilket yderligere styrker dens rækkevidde og variationsbredde. Denne kombination af autenticitetssøgen, global kulturel branding og identitetsdannelse skaber, ifølge Delgado, en særligt frugtbar grobund for vikingernes genopblomstring. Derfor beskriver han revivalet som et fænomen, der ikke primært skyldes ny historisk viden, men en kulturel tilgængeliggørelse af vikingerne, hvor motiverne konstant nyfortolkes for at opfylde samtidens behov for både underholdning og identitetsmæssig forankring.

Set i relation til analysen af DR's *Historien om Danmark: Vikingetiden og Togtet* bliver Delgados pointer særligt relevante. DR's produktioner trækker netop på denne dobbelte bevægelse, de kombinerer en historisk autenticitetsramme med samtidige æstetiske og narrative greb, og de anvender vikingetiden som symbolsk ressource i formidlingen af moderne danske identitetsforestillinger. DR bliver dermed ikke blot formidler af historisk viden, men en aktør i den

⁵⁹ Delgado (2025), s.150

⁶⁰ Ibid., s.149

⁶¹ Ibid., s.20

proces, som Delgado beskriver, nemlig den kulturelle revitalisering af vikingetiden som et nutidigt identitets- og erindringssymbol.

Denne kulturelle revitalisering af vikingetiden kan yderligere forstås gennem centrale erindringsteoretiske perspektiver hos Pierre Nora, Jan Assmann og Anette Warring. Hvor Delgado peger på samtidens behov for autenticitet, identitetsforankring og æstetisk genfortolkning som drivkræfter bag revivalet, belyser disse teoretikere de dybereliggende kulturelle mekanismer, der gør vikingetiden til et særligt potent historisk symbol i dag.

Ifølge Pierre Nora opstår behovet for konkrete steder, figurer eller narrativer når fortiden ikke længere bæres af stabile fællesskaber, der kan fastholde historisk kontinuitet. Set i det lys bliver vikingetiden et særligt erindringssted. Den tilbydes som et punkt, hvor forestillinger om oprindelse, handlekraft og fællesskab kanaliseres ind i et symbolsk rum, der kan bruges til at navigere i samtidens kulturelle forandringer. Delgados pointe om, at vikingerevivalet dels er globalt og dels dybt emotionelt, stemmer overens med Noras forståelse af, at erindringssteder netop fungerer, fordi de kan rumme både nationale forestillinger og universelle behov for orientering.

Jan Assmanns skelnen mellem kommunikativ og kulturel erindring uddyber denne udvikling yderligere. Vikingerne hører i dag ikke til den levende, kommunikative erindring, men er del af den kulturelle erindring, der institutionaliseres gennem medier, ritualer, museer og populærkultur. Ifølge Assmann er det netop gennem sådanne kulturelle former, at fortiden omsættes til funktionel viden og identitetsmæssige ressourcer, som generationer kan trække på. Delgados analyse viser, hvordan moderne film og tv fungerer som centrale medier for denne kulturelle erindring. De oversætter nemlig en fjern fortid til æstetisk genkendelige figurer og fortællinger, der giver publikum et oplevet forhold til historien. Vikingetiden bliver dermed ikke blot bevaret, men aktualiseret som en del af nutidens identitetslandskab.

Anette Warrings begreb om historiebrug tilbyder desuden en ramme for at forstå revivalets konkrete manifestationer i samtidskulturen. Warring understreger, at fortiden kontinuerligt bruges og genbruges til at skabe moralsk orientering, politisk legitimitet og kulturel sammenhængskraft. Delgados observationer af, hvordan vikingerne indgår i alt fra tv-serier til subkulturelle fællesskaber og national branding, kan dermed ses som eksempler på netop denne dynamik, hvor historien anvendes, fordi den kan tilbyde genkendelige figurer og narrativer, der giver mening i en senmoderne virkelighed præget af kompleksitet og forandring.

Denne teoretiske ramme gør det muligt at forstå *The New Viking Revival* som et udtryk for bredere kulturhistoriske dynamikker, hvor fortiden aktiveres for at skabe mening i en kompleks samtid. Når man kobler Delgados analyse med Nora, Assmann og Warring, bliver det tydeligt, at den fornyede interesse for vikingetiden ikke alene skyldes populærkulturel fascination, men også udspringer af et samfundsmæssigt behov for stabile erindringspunkter og identitetsfortællinger. Netop derfor er det relevant at undersøge, hvordan institutioner som DR bidrager til denne udvikling. Som public service-aktør er DR både forpligtet til at formidle kulturarv og samtidig en del af den moderne visuelle kultur, hvor fortællinger iscenesættes gennem æstetiske virkemidler, dramatisering og emotionel tilgængelighed. I dette spændingsfelt mellem institutionel autoritet og populærkulturel æstetik placerer *Historien om Danmark: Vikingetiden* og *Togtet* sig. Begge produktioner trækker på de fortælleformer, figurer og symbolske betydninger, som Delgado identificerer som drivkræfter bag vikingernes revitalisering, men gør det på måder, der afspejler DR's særlige formidlingsopgave. *Historien om Danmark* præsenterer vikingetiden inden for en klassisk national historiefortælling, mens *Togtet* aktualiserer perioden gennem oplevelsesorienteret formidling, hvor nutidige deltagere spejles i fortidige praksisser. Begge formater kan med Noras begreb forstås som moderne erindringssteder, hvor vikingetiden kondenseres til fælles kulturelle referencepunkter. Samtidig fungerer de som medier for den kulturelle erindring, som Assmann beskriver, idet de omsætter historisk viden til nutidige identitetsmarkører. Warrings historiebrugsperspektiv gør det muligt at analysere, hvordan disse tv-produktioner konkret anvender fortiden både pædagogisk, kulturelt og populærkulturelt, for at skabe relevans for nutidens seere.

Den følgende analyse vil derfor undersøge, hvordan disse teoretiske mekanismer kommer til udtryk i DR's formidling af vikingetiden. Gennem en kombination af visuel, narrativ og tematiseret analyse vil kapitlet belyse, hvordan *Historien om Danmark: Vikingetiden* og *Togtet* iscenesætter autenticitet, hvilke identitetsfortællinger der trækkes frem, og hvordan fortiden forbindes til nutidige værdier og fællesskaber. Dette vil danne grundlag for at diskutere DR's rolle som formidler af national historiekultur og som aktør i den proces, hvor vikingerne fortsat omdannes til symbolske figurer i den danske kollektive erindringskultur.

Dokumentarernes narrator

En central dimension i DR's formidling af vikingetiden er valget af fortæller, der i begge produktioner fungerer som et vigtigt bindeled mellem seeren og den historiske fortælling. I *Historien om Danmark: Vikingetiden* får Lars Mikkelsen rollen som gennemgående narrator. Mikkelsen er en markant skuespiller i dansk kultur- og medieoffentlighed, og hans stemmeføring,

tilstedeværelse og professionelle fortælleteknik bidrager til seriens autoritative tone. Som skuespiller er Mikkelsen trænet i at formidle stemning, drama og indlevelse, hvilket understøtter seriens æstetiske strategi, der kombinerer dokumentar, rekonstruktion og dramaturgisk iscenesættelse. Valget af en kunstnerisk professionel aktør frem for en historiker eller museumsformidler skaber en bestemt fortælleform, hvor fortiden præsenteres gennem et velkomponeret og narrativt engagerende greb. Dette trækker serien i retning af populærhistorisk formidling, hvor dramaturgi vægter højt. Mikkelsens tilstedeværelse forstærker dermed oplevelsen af sammenhæng og kontinuitet i den nationale fortælling, idet hans stemme fungerer som et stabiliserende greb, der guider seeren gennem den historiske udvikling med en tydelig narrativ autoritet.

I *Togtet* er fortællerrollen derimod forankret hos Rane Willerslev, direktør for Nationalmuseet og fremtrædende antropolog. Willerslevs faglige position tilfører serien en anden form for legitimitet end den, man møder i *Historien om Danmark*. Hvor Mikkelsen tilbyder æstetisk og dramatisk autoritet, tilfører Willerslev institutionel og videnskabelig autoritet. Hans rolle i *Togtet* er ikke blot at fortælle, men at fungere som kulturel mediator mellem fortid og nutid, mellem videnskabelig viden og deltagerbaseret erfaring. Willerslevs tilstedeværelse signalerer en form for autenticitet, der bygger på hans institutionelle position som leder af Nationalmuseet, en central kulturarvsinstitution i Danmark. Dermed indskrives *Togtet* i en mere eksperimentel og antropologisk inspireret fortælleform, hvor vikingetiden ikke blot præsenteres, men afprøves gennem moderne deltagere. Samtidig bærer Willerslev som offentlig intellektuel et image af nysgerrighed, mod og eksperimentel tilgang til fortiden, hvilket stemmer overens med seriens fokus på praktisk, kropslig og sanselig genopførelse af historiske erfaringer.

Disse to fortællerstrategier viser, hvordan DR arbejder med forskellige former for autoritet og autenticitet i deres formidling af vikingetiden. Mikkelsens rolle knytter *Historien om Danmark* til en tradition for national historiefortælling, hvor skuespillerens stemme bidrager til at skabe et dramaturgisk sammenhængende og følelsesmæssigt engagerende narrativ. Willerslevs rolle i *Togtet* repræsenterer derimod en hybrid mellem faglig legitimitet og populærkulturel tilgængelighed, hvor fortiden aktualiseres gennem eksperimentel deltagelse snarere end lineær historiefortælling. Begge valg er strategiske og afspejler forskellige måder, hvorpå DR forsøger at forbinde seeren med vikingetiden, enten gennem kunstnerisk narrativ autoritet eller institutionel kulturarvsautoritet og dermed bidrager til den historiekulturelle proces, hvor fortiden formidles, aktualiseres og gøres til en ressource i den kollektive erindring.

Disse komplementære greb understreger, hvordan DR positionerer sig som både formidler af national kulturarv og producent af moderne historiekultur, hvor vikingetiden gøres tilgængelig gennem kombinationen af fortællekunst og faglig legitimitet.

Dokumentarernes struktur

I forlængelse af fortællerrollen er det også afgørende at se nærmere på, hvordan *Historien om Danmark: Vikingetiden* og *Togtet* strukturerer deres fortællinger om vikingetiden, da opbygningen i sig selv har betydning for, hvordan seeren inviteres til at forstå periodens historiske betydning og dens relation til nutiden. *Historien om Danmark: Vikingetiden* er en del af en større, kronologisk serie bestående af ti afsnit, hvoraf ét på 60 minutter er dedikeret til vikingetiden (dr.dk/drtv)⁶². Denne struktur placerer vikingetiden som et kapitel i en samlet national udviklingsfortælling, hvor periodens begivenheder og kulturelle træk indgår i en lineær, teleologisk fremadskrivning af det danske samfunds historie. Afsnittets form er kondenseret og narrativt målstyret, hvilket understøtter seriens pædagogiske formål, at formidle en overskuelig og sammenhængende fortælling om nationens fortid. Det betyder også, at vikingetiden fremstilles gennem udvalgte nøgletemaer og fortolkningsrammer, som tydeligt indpasses i DR's bredere historienarrativ.

Togtet er derimod opbygget som en serie på seks afsnit, á 60 minutter, hvor hver episode følger en del af den rute, vikinger historisk set menes at have rejst fra Danmark til Norge, videre til Shetlandsøerne, Færøerne, Grønland og til sidst Nordamerika (dr.dk/drtv)⁶³. Denne episodiske struktur adskiller sig markant fra den mere kondenserede form i *Historien om Danmark* og skaber et ekspeditionsformat, der gør seerne deltagende i en dramatisk og fysisk rejse gennem geografiske, klimatiske og kulturelle landskaber. Hvor *Historien om Danmark* bygger sin formidling på retrospektiv historiefortælling, arbejder *Togtet* med en forankring i nutidige oplevelser og kropslige erfaringer, som gradvist udfolder forståelsen af vikingernes livsvilkår. Serien inkorporerer dermed både narrative og konfrontative formidlingsgreb, hvor deltagerne står over for udfordringer, der skal spejle de vilkår, vikingerne historisk set mødte. Disse strukturelle forskelle har betydning for, hvordan seeren inviteres til at forstå vikingetiden. *Historien om Danmark* etablerer vikingetiden som en del af en national tidslinje og fremhæver dermed kontinuitet og historisk sammenhængskraft. *Togtet* derimod skaber et mere åbent og oplevelsesorienteret rum, hvor vikingetiden fortolkes gennem rejse, prøvehandling og kropslig imitation.

⁶² https://www.dr.dk/drtv/serie/historien-om-danmark_474368

⁶³ https://www.dr.dk/drtv/serie/togtet_378817

En væsentlig dimension i legitimeringen af de to dokumentarserier er deres brug af eksperter, som i begge tilfælde fungerer som centrale kilder til autenticitet, men på markant forskellige måder.

Historien om Danmark: Vikingetiden trækker primært på en klassisk ekspertbaseret formidlingsmodel, hvor faglige autoriteter præsenterer fortiden gennem videnskabeligt funderede forklaringer. Her optræder blandt andre Søren Sindbæk, professor i arkæologi⁶⁴, Jeanette Varberg, museumsinspektør på Moesgaard Museum, på daværende tidspunkt⁶⁵, samt Morten Ravn, museumsinspektør på Vikingeskibsmuseet i Roskilde⁶⁶. Disse eksperter repræsenterer institutioner, der udgør centrale knudepunkter i dansk arkæologisk og historisk forskning, og deres medvirken skaber en stærk faglig legitimitet omkring seriens rekonstruktioner og forklaringer. Deres udsagn optræder typisk som forklarende og perspektiverende sekvenser, hvor den videnskabelige viden bliver formidlet i kondenseret og autoritativ form. Denne tilgang understøtter seriens overordnede narrativ som en form for institutionel historieskrivning, hvor eksperternes ord fungerer som garant for faktuel viden og metodisk grundighed.

Togtet anvender en markant anderledes strategi for at etablere autenticitet. I stedet for en primært faglig ekspertformidling bygger serien sin troværdighed op gennem deltagelse, praksis og eksperimentel afprøvning. Seks faste deltagere, herunder Jeanette Varberg, Nikolaj Kirk, Esben Jessen, Astrid Aaby, Poul Anker Boisen, Karin Steen Steffensen, Tobias Hemdorff og Carl Emil Baad Nielsen, fungerer som seriens erfaringsbærere. Deltagerne repræsenterer både fagfolk, håndværkere og praktisk erfarne skibsfolk, hvilket skaber et bredt spektrum af ekspertise, der ikke kun er akademisk, men også kropslig og håndværksmæssig. Hvor *Historien om Danmark* arbejder med eksperten som analytisk fortolker af fortiden, arbejder *Togtet* med eksperten som deltager, der gennem egne handlinger og fysiske erfaringer undersøger, hvordan vikingernes rejser kan have udspillet sig i praksis. Samtidig suppleres *Togtet* af en række danske og udenlandske forskere, herunder arkæologen Andres "Minos" Dobat⁶⁷, den norske historiker Kim Hjarðar⁶⁸, og Oxford-professoren Martin Biddle⁶⁹, som bidrager med faglig kontekstualisering. Disse eksperter optræder dog typisk i kortere sekvenser, der understøtter den narrative og eksperimentelle hovedform. Deres rolle er at knytte de praktiske erfaringer til etableret forskning, hvilket skaber en hybrid mellem klassisk ekspertformidling og oplevelsesbaseret historiebrug. Denne kombination gør, at *Togtet*

⁶⁴ (minut; 04.24, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁶⁵ (minut; 05.43, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁶⁶ (minut; 07.04, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁶⁷ (minut; 10.32, *Togtet, afsnit 1*)

⁶⁸ (minut; 19.55, *Togtet, afsnit 2*)

⁶⁹ (minut; 6.30, *Togtet, afsnit 3*)

fremstår som et værk, hvor autenticitet produceres gennem en syntese af videnskabelig indsigt og kropslig erfaring, snarere end gennem retrospektiv forklaring alene.

I forlængelse af forskellene i ekspertbrug adskiller de to dokumentarserier sig også markant i deres kompositoriske og dramaturgiske opbygning, hvilket har væsentlig betydning for den måde, vikingetiden formidles og forstås på. *Historien om Danmark: Vikingetiden* følger en klassisk ”hjem–ude–hjem”-dramaturgi, som er velkendt inden for dokumentarisk historiefortælling. Denne struktur skaber et tydeligt narrativ, hvor seeren bevæger sig ud i fortidens landskaber og begivenheder, men altid vender tilbage til et moderne, nationalt forankret udgangspunkt. Fortiden forstås som en del af en større national tidslinje, hvor begivenheder og udviklingstræk fører frem mod det Danmark, vi kender i dag. Den dramaturgiske form præsenterer vikingetiden som et afgrænset, forståeligt og narrativt integreret kapitel i den danske historie. Resultatet er en form for historisk afrunding, hvor fortiden får en tydelig funktion i opbygningen af en samlet national fortælling.

Togtet bryder derimod med denne afsluttede og cirkulære form og anvender i stedet en ekspeditionsbaseret struktur, der er åben, fremadskridende og i sin natur uafsluttet. Serien følger den historiske rute ud i verden, fra Danmark til Nordamerika, uden at vende tilbage til et samlet nationalt udgangspunkt. Denne dramaturgi skaber en fortælleform, hvor rejsen og erfaringerne undervejs er vigtigere end at nå frem til en konklusion. Fortiden fremstår således ikke som et lukket kapitel i en national udviklingshistorie, men som en global, dynamisk og udforskende proces. Dette understøtter seriens eksperimenterende karakter, hvor formålet ikke er at fastslå én samlet sandhed om vikingernes verden, men at åbne for refleksioner om, hvordan deres rejser kan have udspillet sig, og hvad disse rejser betød kulturelt og menneskeligt.

De to kompositioner skaber derfor forskellige historiekulturelle positioneringer. *Historien om Danmark* indskrives i et nationalt, afrundet narrativ, hvor fortiden kan tolkes bagudrettet som en del af en større fortælling om dansk identitet. *Togtet* giver derimod plads til usikkerhed, uafsluttedhed og sanselig undersøgelse, hvor vikingerne fremstilles som aktører i en større geografisk og kulturel verden.

Dokumentarenes visuelle markører

En anden forskel mellem de to produktioner viser sig i måden, de anvender historiske personer og erindringssteder som narrative og identitetsskabende elementer. *Historien om Danmark: Vikingetiden* er tydeligt forankret i en national kronologi, hvor centrale historiske skikkelser

fungerer som milepæle i fortællingen om Danmarks tilblivelse. Figuren Harald Blåtand⁷⁰ fremstilles som samleren af riget og indføreren af kristendommen, mens Munken Poppo⁷¹ og hans jernbyrd bruges til at illustrere magtens overgangsritualer og kristendommens autoritet. Gorm den Gamle⁷², Godfred⁷³, Svend Tveskæg⁷⁴ og Knud den Store⁷⁵ indgår ligeledes i et narrativ, hvor deres politiske handlinger og territoriale ekspansioner understøtter fortællingen om et fremvoksende dansk kongedømme. Disse personer fungerer som narrative knudepunkter, der strukturerer seriens formidling gennem et fokus på store mænd og definerende begivenheder. Samtidig spiller erindringssteder en central rolle i etableringen af historisk autenticitet og national sammenhængskraft. Lindisfarne markerer begyndelsen på vikingetogterne⁷⁶, Hedeby repræsenterer handel og urbanisering⁷⁷, mens Jelling med både-monumenterne⁷⁸ og Jellingstenen⁷⁹ fungerer som et nationalt symbol, der bliver indlejret som en af seriens vigtigste lieux de mémoire i Noras forstand. Trelleborg i Slagelse⁸⁰ fungerer tilsvarende som fysisk vidnesbyrd om kongemagtens centralisering og militære organisation. Gennem disse steder skaber serien forbindelser mellem landskabet, de materielle levn og den nationale fortælling.

Togtet anvender derimod historiske personer og steder på en mere episodisk og ruteorienteret måde, hvor geografien strukturerer fortællingen snarere end en lineær national udviklingshistorie. Rejsens progression er bestemmende for, hvilke historiske figurer der inddrages, og hvordan de fortolkes. Allerede i første afsnit fremstilles Kong Godfred⁸¹ som den strategiske kraft bag udviklingen af skibstyper og ekspeditionsmuligheder, hvilket knytter hans historiske betydning direkte til den rejse, deltagerne påbegynder. Senere, da deltagerne når Shetlandsøerne, inddrages Svend Tveskæg⁸² for at illustrere de politiske og militære forbindelser mellem Skandinavien og de britiske øer. Mod slutningen af serien følger dokumentaren Erik den Rødes⁸³ rejse mod Island og Grønland, en figur, der her ikke indgår som national stifterfigur, men som en repræsentation af migration, kolonisering

⁷⁰ (minut; 01.06, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁷¹ (minut; 01.07, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁷² (minut; 34.35, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁷³ (minut; 11.54, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁷⁴ (minut; 49.51, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁷⁵ (minut; 54.32, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁷⁶ (minut; 09.49, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁷⁷ (minut; 14.49-14.58, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁷⁸ (minut; 35.16, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁷⁹ (minut; 40.40, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁸⁰ (minut; 43.58, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁸¹ (minut; 8.42, *Togtet, afsnit 1*)

⁸² (minut; 43.30, *Togtet, afsnit 3*)

⁸³ (minut; 48.13, *Togtet, afsnit 4*)

og risikovillighed i vikingetidens udvidelsesprocesser. I *Togtet* fungerer de historiske personer således ikke som bærere af en samlet national fortælling, men som pejlemærker, der tydeliggør rejsens historiske forlæg og forbinder deltagerne med de konkrete strækninger, de bevæger sig igennem.

Brugen af erindringssteder adskiller sig markant mellem de to serier. *Historien om Danmark* rammesætter stederne som nationale kulturarvsmarkører, der indlejres i en lineær kronologi og fremstår som fysiske vidnesbyrd om danskhedens udvikling. I *Togtet* fungerer stederne derimod som led i en global og transnational rute, hvor fortidens mobilitet og kulturelle udvekslinger står i centrum. Seriens erindringssteder er derfor ikke nationale monumenter, men geografiske knudepunkter, der vidner om vikingernes maritime netværk og forbindelser mellem Nordatlanten og det nordamerikanske kontinent. Denne forskel understreger, hvordan *Historien om Danmark* og *Togtet* repræsenterer to forskellige historiekulturelle perspektiver.

I forlængelse af brugen af historiske personer og erindringssteder er det centralt at belyse, hvordan selve fremstillingen af vikingerne konstrueres i *Historien om Danmark: Vikingetiden* og *Togtet*. Begge dokumentarer trækker i høj grad på et genkendeligt visuelt og kulturelt vikingearkiv, hvor bestemte æstetiske og narrative markører fastholder et billede af vikingen som både rå, stærk og spirituelt forankret. I begge serier fremstilles vikingerne typisk som langhårede mænd med fuldskæg der er dybt forankret i både populærkulturelle forestillinger og museal formidling⁸⁴. Denne fremstilling tjener til at skabe genkendelighed og kontinuitet mellem historiske levn og populærkulturelle repræsentationer.

Et centralt aspekt i denne fremstilling er vikingernes forhold til døden. I både *Historien om Danmark* og *Togtet* fremstilles vikingerne som modige krigere, der ikke frygtede døden, men snarere så døden som en overgang til et efterliv hos Odin eller de øvrige nordiske guder⁸⁵. Dette skaber en konstruktion af vikingerne som både barbariske og spirituelt drevne, hvor deres krigermentalitet kobles direkte til deres hedenske verdensbillede. Dokumentarserierne underbygger denne religiøse dimension gennem billeder af ofringer til guderne⁸⁶, brugen af symboler som Thors hammer om halsen og fortællinger om kultiske praksisser, der fremhæver, hvordan religionen var

⁸⁴ (minut; 11.57, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁸⁵ (minut; 19.40-20.30, *Togtet*, afsnit 2)

⁸⁶ (minut; 25.45-26.06, *Historien om Danmark: Vikingetiden*),

integreret i hverdagsliv, krig og handel. Dermed fremstilles vikingerne som et folk, for hvem vold, ære og guddommelig vilje var dybt sammenvævede.

Samtidig nuanceres denne fremstilling i begge dokumentarer ved at betone vikingernes rolle som handelsfolk ud over deres krigeriske ry. Dokumentarserierne viser, hvordan de indgik i omfattende handelsnetværk, der strakte sig over store geografiske afstande og, at deres økonomiske aktiviteter var afgørende for periodens samfundsudvikling. Pelse og fisk, særligt torsk fra Lofoten⁸⁷, fremhæves som centrale handelsvarer, hvilket understøtter et billede af vikingerne som pragmatiske aktører, der var i stand til at navigere og interagere i komplekse økonomiske og kulturelle systemer. Denne dobbelthed, mellem barbarisk kriger og dygtig handelsmand, er karakteristisk for begge dokumentarers formidling og bidrager til at skabe en dynamisk og multifacetteret forståelse af vikingetiden.

Gennem denne fremstilling betoner begge dokumentarer også, hvordan vikingerne adskilte sig fra andre europæiske befolkninger i samtidens kulturelle og sociale landskab. Denne differentiering bruges som et centralt historiefortællende greb, der både skærper vikingernes særegenhed og styrker forståelsen af deres rolle som markante aktører i middelalderens Europa. *Historien om Danmark* fremhæver blandt andet, at vikingerne ikke i samme grad som kontinentets kristne kongedømmer var bundet af kirkelige normer og feudale strukturer. Deres hedenske tro, krigeretik og mere egalitære sociale organisering, særligt i relation til lederskab, mobilitet og juridiske fællesskaber, stilles i kontrast til samtidens fastlagte hierarkier syd for Dannevirke. Denne forskel iscenesættes som en kilde til både fascination og frygt blandt europæerne, hvilket understøtter fortællingen om vikingernes ry som uforudsigelige og farlige, men også bemærkelsesværdigt effektive krigere og handelsfolk.

Togtet arbejder med en lignende kontrast, men gør den mere eksplicit ved at lade deltagerne konfrontere europæiske kyster og kulturmøder undervejs. Rejsens møde med Shetlandsøerne og senere Nordatlanten bruges til at illustrere, hvordan vikingerne brød med de gængse europæiske rejsemønstre og teknologiske begrænsninger. Særligt deres skibsbygning, herunder udviklingen af langskibet, fremhæves som en afgørende faktor, der gjorde det muligt for dem at nå områder som andre samtidige samfund enten ikke havde evnen eller modet til at udforske. Serien understreger, at

⁸⁷ (minut; 11.40-11.50, *Togtet*, afsnit 2)

vikingerne dermed skilte sig ud som exceptionelle søfarere og navigatører i en tid, hvor størstedelen af Europas mænd var jordbundne og ikke trænede i maritime ekspeditioner.

Derudover fremhæves vikingerne som fysisk og kulturelt distinkte i forhold til de udenlandske mænd, de mødte. De beskrives som både højere, stærkere og mere intimiderende, men også som overraskende rene og velplejede sammenlignet med samtidens europæiske normer⁸⁸. Brug af kamme⁸⁹, smykker og farverigt tøj⁹⁰ vises som eksempler på, hvordan vikingerne brød med stereotype forestillinger om middelalderens udseende og fremstod som visuelt markante. Samtidig påvirkede deres religiøse verdensforståelse deres sociale adfærd, hvor kristne krigere kæmpede under kirkens moralske regulering, fremstilles vikingerne som bundet til en æreskultur, hvor mod, hævn og guddommelig gunst spillede en større rolle end gejstlig autoritet⁹¹. Både *Historien om Danmark* og *Togtet* anvender dermed fremstillingen af europæiske ”andre” som et bagtæppe, der fremhæver vikingernes særlige kulturelle profil. Forskellene skaber et narrativ om vikingerne som et folk, der både stod uden for og i opposition til de etablerede europæiske civilisationer, hvilket forstærker fortællingen om deres mobilitet, handlekraft og kulturelle særpræg. Denne kontrastive fremstilling bidrager samtidigt til at definere vikingerne som noget særligt nordisk.

Dokumentarernes historiebrug

Gennem fremstilling af vikingerne som både kulturelt distinkte og historisk betydningsfulde trækker *Historien om Danmark: Vikingetiden* og *Togtet* tydelige forbindelseslinjer mellem fortiden og nutiden. Denne brug af historiske paralleller fungerer som et centralt historiebrugsstrategisk greb, der både skaber genkendelighed og relevans for et moderne publikum og samtidig understøtter fortællingen om vikingetiden som en grundlæggende kilde til dansk selvforståelse. I *Historien om Danmark* indlejres fortiden i nutidens kulturelle horisont ved at fremvise konkrete arkæologiske genstande som Ranvaiks gyldne skrin⁹², arabiske sølvmonter⁹³, Skuldelevskibene⁹⁴ og Gros kam⁹⁵. Disse materielle levn præsenteres ikke blot som historiske artefakter, men som håndgribelige forbindelsesled, der vidner om et samfund, som havde avancerede handelsnetværk, håndværkstraditioner og maritime kompetencer. Genstandenes æstetik og kompleksitet fremhæves

⁸⁸ (minut; 21.16-21.28, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁸⁹ (minut; 17.12, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁹⁰ (minut; 24.32-24.40, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁹¹ (minut; 24.42-25.16, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁹² (minut; 09.27-09.47, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁹³ (minut; 16.16, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁹⁴ (minut; 18.17, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁹⁵ (minut; 17.12, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

som eksempler på, hvordan vikingetiden fortsat er indlejret i den danske kulturarv, og hvordan denne materielle kultur fortsat former moderne danske identitetsforestillinger.

Parallellen mellem vikingernes maritime kunnen og Danmarks nutidige position som søfartsnation udgør et særligt gennemgående tema. Begge dokumentarer trækker eksplicit på symbolikken i rederiet Mærsk, der fremstilles som en moderne arvtager til de maritime kompetencer, som vikingerne udviklede⁹⁶. Denne kobling fungerer som et narrativt ankerpunkt, der skaber en historisk kontinuitet fra langskibene til de globale containerskibe. Herved positioneres vikingetiden som en slags urtidfundament for Danmarks nutidige økonomiske og kulturelle placering i verden, hvilket understøtter en fortælling om national stolthed og historisk sammenhængskraft.

Dokumentarerne anvender desuden religiøse paralleller, hvor kristendommens indførelse fremhæves som en transformation, der fortsat præger nutidens sociale, juridiske og værdimæssige strukturer⁹⁷. I *Historien om Danmark* fremstilles overgangen fra hedenskab til kristendom ikke blot som et historisk skifte, men som en udvikling, der lagde fundamentet for institutioner og normer, som stadig former det danske samfund. Herved bliver kristendommens indtog et centralt punkt i formidlingen af en vedvarende historisk linje fra fortidens omvæltninger til nutidens værdigrundlag.

Togtet arbejder ligeledes med nutidsparalleller, men gør det gennem et mere personligt formidlingsgreb, hvor deltagerne, under rejsens fysiske strabadser, reflekterer over at "finde deres indre viking frem"⁹⁸. Denne narrative strategi positionerer vikingetiden som et reservoir af egenskaber som udholdenhed, mod, fællesskabsfølelse og eventyrlyst, der kan aktualiseres i et moderne perspektiv. Rejsen bliver således både et historisk eksperiment og en nutidig identitetsrejse, hvor fortiden gives betydning gennem deltagernes erfaringer. Dermed kobles historien ikke blot til kulturelle strukturer, men også til individuelle fortællinger, hvilket udvider historiebrugen til både kollektiv og personlig erindringsdannelse.

Dokumentarernes brug af historiske og nutidige paralleller fremhæver også en mere overordnet fortælling om, hvordan vikingetiden har været med til at forme Danmarks plads i verden. Både *Historien om Danmark* og *Togtet* antyder, at vikingetiden repræsenterer et grundlæggende udgangspunkt for den danske selvforståelse som et folk, der ikke blot tilhører Europas periferi, men som historisk har bevæget sig ud over geografiske og mentale grænser. I formidlingen fremstår

⁹⁶ (minut; 03.27-03.41, *Historien om Danmark, Vikingetiden*)

⁹⁷ (minut; 56.33-56.46, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

⁹⁸ (minut; 15.31, *Togtet, afsnit I*)

vikingerne ekspeditioner som en civilisatorisk åbning mod verden, der positionerede Danmark som en aktiv aktør frem for en marginal europæisk udkant. Denne fremstilling understøttes af fortællinger om, hvordan sejladsen til Nordatlanten, de britiske øer og Nordamerika gjorde det muligt for skandinaviske samfund at indgå i globale handels- og kultursystemer længe før andre europæiske magter.

Dokumentarerne lægger vægt på, at denne historiske erfaring med at udforske og erobre nye områder ikke blot var et spørgsmål om fysisk ekspansion, men også om mental horisont. Vikingernes mobilitet og deres evne til at skabe forbindelser på tværs af kontinenter fremstilles som noget, der i bredere forstand har præget danskernes verdensforhold⁹⁹. I *Togtet* bliver dette særligt tydeligt, når deltagerne og eksperterne reflekterer over, hvordan vikingernes rejser fungerede som en tidlig form for globalisering, hvor nysgerrighed, risikovillighed og evnen til at navigere i ukendte farvande blev centrale kulturelle værdier. Denne fortolkning kobles implicit til nutidens danske selvbillede som et internationalt orienteret samfund, der indgår aktivt i globale økonomiske, politiske og kulturelle sammenhænge. Der tegnes dermed et narrativ om, at vikingetiden indpodede en grundlæggende forestilling om, at nye områder kan udforskes, og nye muligheder kan opdaget¹⁰⁰. I *Historien om Danmark* kobles dette til modernitetens danske succeser, fra søfart og handel til videnskabelig og teknologisk innovation, der fremstilles som en videreførelse af en tusindårig tradition for at række ud over det kendte. Denne fortælling om kontinuitet mellem fortidens ekspansionskraft og nutidens globale tilstedeværelse bidrager ikke blot til at styrke en national identitetsfølelse, men placerer Danmark i en historisk linje, hvor vikingetiden fortsat fungerer som symbol på handlekraft, mobilitet og udsyn.

Skabelsen af en fælles erindringskultur

I forlængelse af dokumentarernes konstruktion af vikingetiden som et kulturelt og nationalt fundament bliver det relevant at diskutere DR's særlige rolle som offentlig formidler af historiekultur og dermed som medskabere af den kollektive erindring. Som public service-institution er DR ikke blot en neutral transmitter af historisk viden, DR indtager nemlig en central position i udformningen af, hvilke historiske narrativer der får kulturel gennemslagskraft, og hvilke symboler der bliver bærende elementer i den nationale selvforståelse. Dette ligger i forlængelse af Warrings forståelse af historiekultur, hvor fortiden konstant fortolkes, bruges og gives mening i

⁹⁹ (minut; 56.24-56.32, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

¹⁰⁰ (minut; 57.20-57.28, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

samtiden. DR's dokumentarer om vikingetiden er dermed ikke kun formidling, men også historiekulturel praksis, der aktivt bidrager til at etablere bestemte fortolkninger af Danmarks fortid som særligt betydningsfulde.

Samtidig kan DR's praksis ses gennem Jan Assmanns (1995) skelnen mellem kommunikativ og kulturel erindring. I *Historien om Danmark* og *Togtet* omsættes den kommunikative erindring, de løst overleverede forestillinger om vikinger som krigere og søfarere, til kulturel erindring, der institutionaliseres gennem visuelle fortællinger, ekspertautoritet og ikoniske genstande. Ved at knytte fortiden til konkrete artefakter som Skuldelevskibene eller Ranvaiks skrin, og ved at lade dem indgå i en narrativ ramme, der peger frem mod nutidens Danmark, skaber DR det, Assmann betegner som et "stabiliseret erindringslager"¹⁰¹. Dette lager fungerer som et kollektivt referencepunkt, som danskerne kan trække på i deres forståelse af, hvem de er.

Pierre Noras begreb om lieux de mémoire er ligeledes centralt for at forstå DR's rolle. I DR's formidling forvandles både steder, som Jellingstenen og Hedeby, og kulturelle figurer, som Harald Blåtand eller Erik den Røde, til nationale erindringssteder, hvor historisk tid og identitet flettes sammen. Men Nora understreger, at sådanne erindringssteder først opstår i det øjeblik, hvor det levende erindringsfællesskab er ved at svinde, og hvor institutioner som medierne må træde til for at bevare forbindelsen til fortiden. DR's dokumentarer kan dermed betragtes som en national institutionalisering af historien, hvor mediet aktivt opretholder og genforhandler betydningen af vikingetiden, netop fordi den ikke længere lever i en spontan kulturel praksis, men må genskabes gennem moderne formidling.

Claus Bryld tilføjer her et vigtigt kritisk perspektiv ved at pege på, hvordan nationale narrativer ofte udvælges, struktureres og moraliseres for at styrke bestemte identitetsfortolkninger. DR's iscenesættelse af vikingerne som både brutale, modige og innovative aktører kan ses som en del af en selektiv erindringsproces, hvor bestemte dele af fortiden fremhæves for at understøtte et nutidigt ønske om kontinuitet, styrke og kulturel sammenhængskraft. Hermed opstår spørgsmålet om, hvorvidt DR's formidling producerer en idealiseret eller harmoniseret nationalhistorie, der potentielt glatter konfliktfyldte historiske aspekter ud til fordel for et mere samlende narrativ.

Denne aktivt identitetsskabende rolle fremgår ikke mindst af DR's eksplicitte sproglige iscenesættelse af nationen i dokumentarernes introduktioner, hvor fortællerstemmen allerede fra

¹⁰¹ Assmann & Czaplicka (1995), s.130

begyndelsen etablerer et nationalt perspektiv, der indrammer vikingetiden som en central del af den danske historiske selvforståelse. I *Historien om Danmark* indledes serien med ordene: ”*Historien om, hvordan et land blev til et land, og et folk til et folk. Det er fortællingen om en nation, der har oplevet både svimlende storhed og totalt forfald. Og om, hvordan vi er blevet til dem, vi er i dag, om konger og dronninger, bønder og borgere, fra den yderste istid og årtusinder frem. Det er vores historie*”¹⁰². Denne formulering er ikke blot en neutral præsentation af seriens indhold, men en performativ sproghandling, der i Assmanns termer indrammer fortællingen som kulturel erindring, hvor et kollektivt ”vi” etableres som den implicite modtager og arvtagere af fortiden. Sprogbruget fungerer desuden her som det, Nora betegner som erindringsaktivering. Det skaber et symbolsk rum, hvor nationen optræder som både historisk aktør og resultat. Samtidig afspejler introens formuleringer en tydelig selektion, hvor bestemte aspekter af fortiden, som storhed, forfald og kontinuitet, udvælges til at understøtte en dramatisk national fortælling. At historien betegnes som ”vores” understreger, at DR ikke blot formidler historisk viden, men også inviterer seeren til at indgå i et fælles erindringsfællesskab, hvor fortiden opleves som noget fælles, forpligtende og identitetsgivende.

Derudover citerer *Historien om Danmark: Vikingetiden* også ordene: ”*Danmark har altid været en mægtig søfartsnation, og få tider fylder mere i vores fælles bevidsthed end fortællingen om de vilde vikinger, som med deres prægtige skibe drog ud i verden og erobrede den på deres vej*”¹⁰³. Her kobles nutid og fortid langt mere direkte, idet vikingetiden fremstilles som en uomgængelig del af den moderne danske identitet. At Danmark ”altid” har været en søfartsnation, er historisk set en anakronisme, men fungerer her som et nutidsrettet identitetsnarrativ, der i tråd med Warrings begreb om nutidens brug af fortiden konstruerer en oplevet historisk kontinuitet, der legitimerer en bestemt national selvopfattelse. Samtidig tydeliggør formuleringen ”vores fælles bevidsthed” det erindringsfællesskab, som både Assmann og Nora beskriver, hvor et fællesskab er skabt gennem kulturelle repræsentationer, snarere end gennem direkte erindring.

En tilsvarende identitetsskabende sproglig strategi udfoldes i *Togtet*, hvor DR aktivt anvender dramatiserende og nationalt orienterede formuleringer til at indskrive vikingerne i et nutidigt dansk selvbillede. Allerede i seriens intro etableres en direkte kontinuitet mellem fortidens rejser og nutidens danskere: ”*I et enestående eksperiment har vikingeekspertter og sejlere sagt ja til at krydse*

¹⁰² (minut; 02.00-02.45, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

¹⁰³ (minut; 02.54-03.12, *Historien om Danmark: Vikingetiden*)

Atlantehavet. Samme rute, som vores forfædre, vikingerne, tog, da de som de allerførste europæere fandt Nordamerika for 1000 år siden”¹⁰⁴. Denne formulering gør brug af et eksplicit ”vi”-perspektiv, hvor tilskuerne inviteres til at se vikingerne som forfædre og dermed som en del af et fælles genealogisk narrativ. I Assmanns terminologi transformerer denne sproglige gestus fortidens hændelser til kulturel erindring. Den etablerer en symbolsk slægtslinje, der binder nutidige danskere til fortidige handlinger og dermed til en national fortid, der rækker ud over individets egen hukommelse.

Endnu tydeligere bliver denne identitetsskabende funktion i seriens refleksion over vikingernes brede historiske betydning: *”Når vi ser på vikingernes bedrifter, fæstner vi os ved, at de opdager øerne i Nordatlanten og Amerika. Men kigger vi på deres betydning for dansk identitet, må man sige, at det, at vi etablerer os som sømagt, sikrer os mod at blive invaderet af imperier sydfra (...) det der gør, at vi i dag har et eget sprog, en nordisk identitet og en opfattelse af os selv som danskere*”¹⁰⁵. Denne passage er et klart eksempel på, hvordan DR mobiliserer historien som identitetspolitisk ressource i tråd med Warrings begreb om historiebrug, hvor fortiden aktivt fortolkes gennem et nutidigt behov for kontinuitet, sikkerhed og kulturel særegenhed. Vikingetiden fremstilles ikke blot som en historisk periode, men som en betydningsbærende forklaringsramme for den danske nations overlevelse, sprog og kulturelle særpræg. Samtidig illustrerer dette sprogbrug Noras pointe om, at moderne samfund aktivt skaber lieux de mémoire, når det spontane erindringsfællesskab ikke længere eksisterer. I *Togtet* bliver selve ruten, rejsen mod Nordamerika, erindringssteder, hvor fortidens geografiske spor omdannes til symbolske elementer i nutidens nationale fortælling. Her træder også Brylids pointe frem om den selektive karakter af national historiefortælling. Ved at fremhæve vikingerne som både forsvarere og opdagere etablerer DR et narrativ, der understøtter en positiv, heroisk og fremadrettet udlægning af dansk identitet.

Den sproglige iscenesættelse i begge dokumentarer fungerer dermed som en aktiv medproducent af national historiekultur, hvor DR ikke blot formidler historiske begivenheder, men gennem sit ordvalg, sin adressering og sin narrative framing er med til at forme den kollektive erindring og styrke historien om vikingerne som centrale symboler i den danske identitet. Dette understreger DR’s rolle som ikke blot en transmitterende, men en konstituerende institution i produktionen af nationalt orienteret historiekultur.

¹⁰⁴ (minut; 00.15-00.33, *Togtet*, afsnit 6)

¹⁰⁵ (minut; 57.25-58.00, *Togtet*, afsnit 6)

Konklusion

Dette speciale har undersøgt problemformuleringen: *Er Danmarks Radio (DR) med til at skabe en kollektiv erindringskultur gennem deres fremstilling og formidling af vikingetiden i dokumentarerne Historien om Danmark: Vikingetiden (2017) og Togtet (2023)?*

Analysen viser, at DR i høj grad bidrager til at forme og reproducere en kollektiv erindringskultur om vikingetiden. DR's fremstilling er ikke blot et neutralt forsøg på at formidle fortiden, men en aktiv historiebrugspraksis, hvor vikingetiden placeres som et centralt element i fortællingen om dansk identitet. Begge dokumentarer etablerer stærke forbindelser mellem fortid og nutid gennem narrative greb, brug af eksperter, autoritative fortællere, materielle kulturarvsobjekter og identitetsskabende sproglig framing. Disse virkemidler fungerer tilsammen som mekanismer, der indlejrer vikingetiden i offentlighedens kollektive bevidsthed.

Historien om Danmark: Vikingetiden anvender en lineær, kronologisk og nationalt forankret fortællestruktur, der placerer vikingetiden som et afgørende kapitel i fortællingen om Danmarks tilblivelse. Ikoniske personer som Harald Blåtand og Gorm den Gamle og erindringssteder som Jelling og Hedeby fungerer som Noras lieux de mémoire, hvor fortiden gøres nærværende og symbolsk betydningsfuld. Gennem dette narrativ skaber DR et stabiliseret erindringslager, som Jan Assmann beskriver som kernen i kulturel erindring.

Togtet bygger derimod på en mere eksperimentel og sanselig tilgang, hvor rejsen i vikingernes kølvand og deltagernes forsøg på at "finde deres indre viking frem" gør fortiden til en levende og kropslig erfaring. Serien forbinder vikingernes maritime udsyn med nutidens danske identitet og fremstiller vikingetiden som et kulturelt ophav til Danmarks globale orientering og maritime styrke. Samtidig giver eksperter, som Rane Willerslev, fortællingen en institutionel legitimitet og forankrer den i den moderne kulturarvsforvaltning.

Begge dokumentarer gør desuden brug af stærkt identitetsbærende sprogbrug, som "vores historie" og "vores fælles bevidsthed", der gør seeren til del af et nationalt "vi", hvilket stemmer overens med Warrings forståelse af historiebrug som nutidsorienteret meningsskabelse. Brylds pointer om national selektion i historieskrivning ses tydeligt i DR's betoning af vikingerne som modige, innovative og handlekraftige forfædre, der indirekte legitimerer en nutidig national stolthed og sammenhængskraft.

På baggrund af denne analyse kan det konkluderes, at DR i både *Historien om Danmark* og *Togtet* ikke blot formidler vikingetiden, men aktivt er med til at producere og reproducere en kollektiv erindringskultur. Vikingetiden fremstilles dermed ikke alene som et historisk kapitel, men som et fundamentalt kulturelt referencepunkt, der fortsat bruges til at definere, hvad det vil sige at være dansk i dag.

Litteraturliste

Bøger

Anderson, B. (1991). *Imagined communities : reflections on the origin and spread of nationalism*. New York, London: Verso.

Agger, G. (2005). *Dansk tv-drama: Arvesølv og underholdning*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Bryld, C. & Warring, A. E. (1998). *Besættelsestiden som kollektiv erindring. Historie- og traditionsforvaltning af krig og besættelse 1945-1997*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Böss, M. (2019). *Nationalitet*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Carstensen, M. B., Svith, F. T., & Mouritsen, P. (Eds.) (2007). *DR og TV2 - I folkets tjeneste*. Aarhus: Ajour.

Delgado, A. R. (2025). *The representation of Vikings in cinema and television: Epic and barbarism on screen*. Routledge.

Drotner, K. (2011). *Mediehistorier*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Hardwick, P., & Lister, K. (Eds.). (2019). *Vikings and the Vikings: Essays on television's History Channel series*. McFarland Press.

Jensen, K.B. (2016). *Dansk mediehistorie 1995-2015. Bind 4*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Ladegaard, C. (1993). *Når medierne spinder historiens tråd*. København: Akademisk Forlag.

Lauridsen, P.S og Svendsen, E. (2015). *Medieanalyse*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Roesdahl, E. (1998). *The Vikings*. London, New York: Penguin Books.

Service, A. (1998). *Popular Vikings: Constructions of Viking identity in twentieth-century Britain*. University of York.

Smith, A.D. (1986). *The Ethnic Origins of Nations*. Blackwell Publishing.

Smith, A.D. (1991). *National Identity*. London, New York: Penguin Books.

Smith, A.D. (1995). *Nations and Nationalism in a Global Era*. Cambridge: Polity Press.

Søndergaard, H. (1994). *DR i tv-konkurrencens tidsalder*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Søndergaard, H. (1995). Public service i dansk fjernsyn – begreber, status og scenarier. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Thompson, M., & Sindbæk, S. M. (2022). Crossing the maelstrom: New departures in Viking archaeology. *Journal of Archaeological Research*, 30(4), 561–603.

Artikler

Andersen, M. (2023). Hvor er seerne? DR's to nye satsninger flopper totalt. Seoghoer.dk.
<https://www.seoghoer.dk/streaming/hvor-er-seerne-drs-nye-satsninger-flopper-totalt>

Assmann, J. & Czaplicka, J. (1995). Collective Memory and Cultural Identity. *New German Critique*, 65.

Bergstrøm, I. I. (2021). Hvorfor er vi så vilde med vikingerne?. Videnskab.dk, besøgt. Den 04/12-2025

Halbwachs, M. (1950). Space and the collective memory: I The Collective Memory. Cpt. 4.

Hermann, P. (2017). The Vikings! Vikinger i populærkultur og kulturel erindring. 16:9. <http://www.16-9.dk/2017/04/the-vikings/>

Jensen, B. E. (1996). Historiebevidsthed og historie – hvad er det? I: Brinckmann, Henning (red.): Historieskabte såvel som historieskabende. 7 historiedidaktiske essays. Gesten: OP-forlag.

Lohse, G. (2017). 'Historien om Danmark' vandt seernes gunst søndag aften. Dr.dk.
<https://www.dr.dk/nyheder/kultur/film/historien-om-danmark-vandt-seernes-gunst-soendag-aften>

Ward, E. I. (2001). Viking pop culture on display: The case of the horned helmets. *Material Culture Review*, 54(1), 45–60.

Nora, P. (1989). Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*, no. 26: 7–24.

Pietras, J. (2023). Vikinger – her, der og allevegne – også i historieundervisningen. RADAR - Historiesdidaktisk Tidsskrift, 7(1), 1–31. <https://doi.org/10.7146/rhdt.v7i1.138217>

Rüsen, J. (1987). Historical Narration: Foundation, Types, Reason. *History and Theory*, 26(4).

Sonne, L. C. A. (2017). Vikingerne i populærkulturen. I Turen går til vikingetiden (s. 34-35). Politikens Forlag.

Steenbakker, M. (2021). "But in the thunder, I still hear Thor": The character Athelstan as a narrative focal point in the series Vikings. Religions, 12(3), Article 203.

Warring, A. E. (2001). Historie og erindring i dansk historiekultur. I Historien i samfundet (s. 23-32). Det Kongelige Bibliotek.

Warring, A. E. (2011). Erindring og historiebrug: Introduktion til et forskningsfelt. TEMP - tidsskrift for historie, (2), 6-35.

Wien, C. (2009). Mediebilledet af dansk medieforskning [Media Images of Media Research in Denmark]. MedieKultur: Journal of Media and Communication Research, 25(47), 15 p.
<https://doi.org/10.7146/mediekultur.v25i47.1646>

Bilag

Kulturministeriet. (2023, 28. juni). Mediaaftale for 2023-2026: Samling om frie medier og stærkt dansk indhold [PDF]. Kulturministeriet.

https://kum.dk/fileadmin/_kum/1_Nyheder_og_presse/2023/Mediaaftale_for_2023-2026_Samling_om_frie_medier_og_staerkt_dansk_indhold_-_TG.pdf besøgt 30/10-2025